

Manufactured DESTINY

***- hur svenska medier håller balansen på bortaplan
och huvudet kallt i stridens hetta***

**Examensarbete i medie- och kommunikationsvetenskap
vid Göteborgs universitet, institutionen för journalistik och
masskommunikation**

av

**JOHAN LINDAHL
680831-0335**

Handledare

Bengt Johansson

Kursansvarig

Ingela Wadbring

Vårterminen 2009

Abstract

Titel: Manufactured Destiny - hur svenska medier håller balansen på bortaplan

Författare: Johan Lindahl

Inlämnat: 29 maj 2009

Kurs: Examensarbete i medie- och kommunikationsvetenskap, Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborg

Termin: våren 2009

Handledare: Bengt Johansson

Kursansvarig: Ingela Wadbring

Sidantal: 50, inkl. bilaga (kodbok)

Syfte: att undersöka hur balanserade och rättvisande svenska nyhetsmedier var i sin rapportering från presidentvalet i USA 2008

Metod: Kvantitativ innehållsanalys

Material: 115 artiklar från tre svenska dagstidningar under veckorna före valdagen 4 november 2008

Resultat i korthet: Studien visar att det under de berörda veckorna fanns en klar övervikt av artiklar där demokraten Barack Obama framstod som en trolig vinnare, medan republikanske motkandidaten John McCain var på väg mot en sannolik valförlust. Obama förekom otvetydigt oftare än McCain i både text och bild. Andelen positiva omdömen om Obama kan också sägas ha varit fler än för motståndaren, såväl från tillfrågade väljare, som från intervjuade inflytelserika personligheter och analyserande artikelförfattare. Om detta innebär en oskäligen obalans i rapporteringen kan dock diskuteras, eftersom materialet åtminstone delvis stödde sig på opinionsmätningar och andra bakgrundsfakta för att underbygga slutsatserna. En följdfråga är också i vilken mån man kan kräva av privatägda massmedieföretag att tillhandahålla absolut objektivitet i ett val där de flesta läsare ändå inte har rösträtt.

Innehållsförteckning

1. Executive Summary	4
2. Inledning och bakgrund	6
2.1 Huvudsyfte	7
2.2 Utgångspunkter och problemställningar	8
3. Teorier och tankegoods	10
4. Metod	16
4.1 Kvantitativ innehållsanalys	16
4.2 Kodning av variabler	17
5. Resultat	20
5.1 Mönster i artiklarna	21
5.2 Skribenter	21
5.3 Artiklarnas utformning	22
5.4 Artikelgenrer	23
5.5 Könsperspektiv	24
5.6 Rubriksättning	26
5.7 Huvudaktörer i texten	26
5.8 Omtalade aktörer	31
5.9 Udda fåglar i skogen	33
5.10 Etnicitetens betydelse	34
5.11 Huvudaktörer i bild	36
5.12 Sakfrågor	37
6. Analys och slutdiskussion	40
7. Källförteckning	46
8. Bilagor	48

1. Executive Summary

Can Swedish Media representatives be considered "fair and balanced" when reporting from important political events, and are all views taken into account? The Institution of Journalism and Mass Communication at the University of Gothenburg have conducted investigations on this topic for 30 years, with the emphasis on the treatment of Swedish Parliamentary elections. Wishing to extend the research to the international scene, they expressed the need for a pilot study on how Swedish journalists from the most influential media conglomerates chose to cover the Presidential election in The United States of America last autumn, A. D. 2008.

That is what I have been trying to accomplish this spring, through analyzing the material found on the subject in three major Swedish newspapers, more precisely their printed editions published during the last weeks of the campaign. The methodology used was that of content analysis, the quantitative variety. By cataloging the entire spectra of articles written with visible references to said election process and documenting the tendencies on certain angles of the content, I have reached a number of conclusions; some more obvious than others, and quite a few observations that could motivate further academic excursions on this particular subfield of the media/politics-related science arena.

It is clear that journalism today depends to a large extent on the instincts and values shown by the individual reporters; that reporting and analysis tend to walk hand in hand; and that sheer objectivity just for the sake of showing both sides in equal manner is not the first priority for these newspaper editors. There is a good deal of subjectivity taking place in this analyzed material. The next question would be: is that necessarily a bad thing, and is it what we should demand of them? Which reality is the most "real" one anyway?

Also, the same expectations that apply to Swedish media covering elections on their own home ground might not carry the same weight when they're off shore reporting from a political process where the majority of their readers don't have the right to vote anyway. Or do they? It could be argued that while politicians in a democratic society ideally don't have more power than the electorate are willing to provide them with, the media - especially when privately owned - don't really have more influence or power than the consumers of their product allow them. But what also comes into account are different democratic models and the normative role of the media within them, as discussed by researchers like for example Jesper Strömbäck.

Yes, democratic presidential candidate Barack Obama is at the point in time covered, generally described as the more popular and strategically gifted campaigner than his republican counterpart John McCain and his charismatic but polarizing sidekick Sarah Palin. As it turned out, Obama also came out a clear and undisputed winner on Election Day, november 4th. A lot of the material published in these papers would in hindsight look undoubtedly more questionable, or at least less than successful in its analysis of the current political atmosphere, if he hadn't.

2. Inledning och bakgrund

Ledarna för USA, Storbritannien och Spanien satt i muntert samkväm och pratade, när de avbröts av ett meddelande på radion.

– Senaste nytt! Amerikas Förenta Stater har upphört att vara den stora världsmakten!

George Bush vände sig upprört till sina gäster:

- Vad säger den där idioten? Vem vågar ifrågasätta vår förstaplats i världen?

Kollegerna Blair och Aznar försäkrade att inget av deras länder aspirerade på titeln utan troget stod vid USA:s sida. Då kom utrikesminister Colin Powell in i rummet med svaret:

– Den nya världsmakten, herr president, är... den allmänna opinionen.

Storyn är fiktiv och berättades av nobelpristagaren José Saramago vid en manifestation i Madrid 2003; återgiven i en bok av radiojournalisten José Ignacio López Vigil, här översatt och aningen komprimerad av uppsatsförfattaren (*López 2004, s. 9-10*).

Opinionen. Den har makt. Men är vi alla en del av den, eller är den förbehållen några få spelare på det Stora Brädet? Det kan betyda befolkningen i stort, eller den mest kunniga, utbildade och engagerade fraktionerna inom den, de som orkar hålla sig á jour med vad som händer på den offentliga arenan. Det kan också stå för dem som förmedlar och filtrerar fakta och bestämmer vad som publiceras på samma arena. Vi kan kalla dem...massmedier. Den här uppsatsen gör ett mikrokosmiskt nedslag i det som publicerades i några stora – och därmed föregivet inflytelsrika – svenska massmedier om ett val i ett land ganska långt från oss geografiskt, men kulturellt ansett som närliggande. Och vars göranden och låtanden påverkar oss vare sig vi vill eller inte.

Manifest Destiny: "an ordering of human history regarded as inevitable and obviously apparent that leads a people or race to expand to geographic limits held to be natural or to extend sovereignty over a usu. indefinite area"

(Webster's Third New International Dictionary, 1961)

Amerika har sina egna myter. En av dem, som de flesta amerikaner själva idag kanske inte ens är medvetna om, är känd som *manifest destiny*. Den var troligen mer spridd och öppet diskuterad under mitten av 1800-talet och går i korthet ut på att de pionjärer som koloniserade den amerikanska kontinenten och lade den under sin kontroll, inte styrdes av slumpen eller bara hade lyckliga omständigheter på sin sida. Det var meningen att de skulle göra det. De var utvalda. Konceptet anses ha haft betydelse (i kombination med den så kallade Monroe-doktrinen från 1823) när Förenta Staterna förklarade även södra delen av hemisfären som sitt intressområde och att det

kunde vara rättfärdigat med interventioner (även militära) i Syd- och Centralamerika om det låg i linje med USA:s intressen (*Perkins 2004 s. 69*). Om man håller i minnet att idén om Amerikas speciella utvaldhed ändå fortfarande kan finnas där, åtminstone inbyggd i det nationella undermedvetna, så blir mycket av deras agerande som nation faktiskt lättare att förstå.

Vem är då lämplig att vara "Leader of the free world" enligt världens mäktigaste nations egen måttstock; vad exakt är "presidential material"?

- It's for someone who grabs it and holds on to it! For someone who thinks the gods conspired to bring him to this place, that destiny demands of him this service. If you don't have that drive, that hubris, how are you make the decisions that stump every other person? How the hell are you gonna hold that kind of power in your hands? (rådgivaren Toby Ziegler, en färgstark figur spelad av Richard Schiff i TV-serien "Vita huset").

Är det alltså ödet som styr? Knappast hela förklaringen. Valkampanjer är ett hårt arbete, de planeras och paketeras av politiker och professionella medarbetare som vill vinna över publiken på sin sida. Vilken roll spelar nyhetsmedierna i den kampen, och hur fungerar det specifikt för svenska medier på andra sidan Atlanten; i en värld som vi känner en viss instinktiv, inarbetad samhörighet med, men som ändå skiljer sig på avgörande punkter?

Jag har gått igenom presidentvalsbevakningen i tre svenska dagstidningars tryckta utgåvor vid tiden närmast före valdagen i USA, 4 november 2008. Varför Dagens Nyheter, Aftonbladet och Göteborgs-Posten? Troligen talar vi om de tre största svenska dagstidningarna idag, som samtidigt representerar tre olika mediekoncerner i det alltmer centraliserade och koncentrerade nordiska medielandskapet. DN tillhör Bonniers, AB är Schibsteds svenska flaggskepp och mjölkossa (till skillnad från det presstödsberoende avskrivningsobjektet Svenska Dagbladet) medan GP är grundbulten i det västsvenska Stampen-imperiet. Sannolikheten att dessa tre skulle vara i maskopi med varandra eller använda gemensamt material, förutom enstaka tekegramnyheter, torde alltså vara begränsad. Men ligger det något i det som forskaren Ulf Wallin är inne på, att konkurrensen skapar likriktning i utbudet och nyhetsvalet? (*Wallin 2003 s. 31*) Vilka förväntningar har vi, och har rätt att ställa, på våra svenska medierepresentanter, särskilt när det gäller deras betydelse för hur samhället styrs i grunden?

2.1 Huvudsyfte

Grundplåten i granskningen var alltså från början den här: svenska nyhetsmediers bevakning av amerikanska presidentvalet 2008, sett i relation till hur samma medier synat svenska riksdagsval, framförallt det senaste år 2006.

Utgångspunkten låg i JMG:s önskemål om att följa upp svenska nyhetsmediers bevakning av riksdagsval i det egna landet med en studie i hur dessa beskrev och rapporterade från USA:s presidentval förra året. Finns det stora skillnader och gällande vilka aspekter i så fall? Kan man tänka sig att det uppstår mer personkult och fixering vid politikernas stjärnstatus i det senare fallet? Framförallt, finns det en *balans*, en rättvis skildring av olika konkurrerande block i politiken eller brister objektiviteten? Aktörer i en kampanj kan missgynnas i flera olika avseenden, som mediernas beskrivningar av sakfrågor och aktörers relationer till andra aktörer (*Asp 2006 s.45-52*) och sådana kategoriseringar ingår i studien.

Är svenska nyhetsmedier rättvisa, opartiska och väl avvägda i sin rapportering från politikens värld, i den mån man kan begära? Ett perspektiv här är naturligtvis medborgarnas, om de är betjänta av den information de får. Sveriges Radio och Sveriges Television har uttalade uppdrag att tillgodose publiken med en allsidighet, medan tidningar och kommersiella etermedier är beroende av att fånga en stor publik för att vara lönsamma och samtidigt uppfattas som objektiva, sakliga och trovärdiga. Här har jag av inte minst tidsskäl tvingats prioritera en gren av medievärlden, och valet föll på den privatägda tidningsbranschen.

2.2 Utgångspunkter och problemställningar

Den grundläggande idén var att bygga vidare på det som fanns och lägga till en aspekt som saknas; alltså svenska mediers bevakning av ett utländskt val. Det här är en i första hand en deskriptiv studie, alltså beskrivande av nuläget och det nyss förflutna, men med vissa normativa frågeställningar inbakade.

Under 30 års tid har JMG studerat svenska medievalrörelser och kommit fram till att det normalt sett uppstår en obalans och att vissa partier missgynnas i rapporteringen, men vilka de är varierar mellan kampanjerna. I stort sett är det svårt att se en konstant linje där somliga aktörer alltid skulle behandlas sämre än andra i medierna, vilket ju borde betraktas som positivt. Det verkar dock finnas en del skillnader när man skriver om ett utländskt, om än väldigt välbevakat, val än när det egna hemlandets demokratiska processer beskrivs i nyhetsmedierna, vilket framkommer i resultatet.

Uppdraget var framförallt att studera balansen mellan de politiska lägren och deras representanter i rapporteringen, men jag gjorde en del utvecklingar för att få med andra dimensioner också. Mer och mer upplevde jag spontant studien som ett pilotprojekt, där inte alla detaljerade kriterier från tidigare JMG-studier kändes lika självklara att jämföra med. Jag tror snarare att vad som vore

intressant är kontinuerliga stickprov kring hur svenska medier arbetar i flera på varandra följande utländska val, som i USA, men kanske även i andra länder där sådan regelbunden reporterverksamhet bedrivs. Om det nu finns fler sådana länder?

Här är är några delfrågor jag ville göra ett försök att besvara:

- *Finns i det undersökta materialet ens en ansats hos medierna att vara fullkomligt objektiva?*
- *Är det i så fall något att sträva efter - är total balans detsamma som en rättvis beskrivning av verkligheten?*
- *Tar sig svenska journalister andra friheter och antar en annan roll när de vistas i ett utländskt val än i ett svenskt?*
- *Var kommer genus- och etniska perspektiv in i bilden i ett multikulturellt sammanhang?*
- *Står sakfrågorna eller det strategiska politiska spelet i centrum ?*
- *Passar sättet att bedriva journalistik in bättre i någon eller några demokratiska modeller/idealbilder än andra?*
- *Bidrar dagens politiska journalistik till att stärka demokratin eller försvaga den?*

Fick jag nu klara och entydiga svar på dessa och andra relaterade frågor? Delvis vill jag svara ja, annat var definitivt inte solklart, men åtminstone spännande nog att kunna leda vidare till andra fördjupade studier i ämnet.

3. Teorier och tankegods

– People think campaigns are about two competing answers to the same question. They're not. They're a fight over the question itself, predikar karaktären Josh Lyman (Bradley Whitford) i TV-serien "Vita huset". I sjunde säsongen kämpar han med att lotsa fram en relativt ung kandidat och instruerar också denne att inte alltid acceptera premissen bakom frågor som reportrar ställer i offentliga sammanhang.

"Opinionsbildning utgörs av en tävlan mellan konkurrerande verklighetsbeskrivningar. Fakta snarare än värderingar blir avgörande" (*Petersson 1990 s. 14*). Stämmer det? Och är politiker och journalister delar av det nya prästerskapet, som det argumenteras ibland? Ja, vilka frågor ska de ställa egentligen, murvlarna? Direkt till makthavare och indirekt genom sina texter?

Kent Asp har för JMG:s räkning ansvarat för medievalsundersökningar av svenska riksdagsval sedan 1979, det senaste år 2006. Då täckte man in ett större utbud än jag haft tid och möjlighet att göra nu; ordagrant "nyhetsrapporteringen i radio, TV och storstadspress under de fyra sista veckorna före valdagen den 17 september" (*Asp 2006 s. 9*). "Medierna är den viktigaste förbindelselänken mellan väljare och valda i ett demokratiskt samhälle" hävdar Asp vidare (*Asp 2006 s. 11*). En sanning som kanske har urholkats en smula de senaste åren, men ändå verkar anses som ett gällande axiom av de flesta medieforskare. För att verkligen vara med i den offentliga salongen, måste även populära bloggare bli inbjudna till TV-soffor och de större tidningarnas debattforum, sägs det med jämna mellanrum. Stämmer det också?

Den här granskningen som för över grunderna i JMG:s svenska studier till ett internationellt sammanhang utgår i alla fall från att medierna fortfarande har ett inflytande. Enligt Asp så har journalistiken blivit mer journalistpräglad, alltså mer kommenterande och analyserande. Följaktligen skulle politikerna själva ha berövats en stor del av sin hävdvunna rätt till agendasättande, tolkningsföreträde och problemformuleringsprivilegium.

Den politiska bevakningen blir alltmer inriktad på individer, det har också upprepats i debatten under ganska många år nu. "Under valrörelsen hände det ofta att politiska kommentatorer liknade valet med ett amerikanskt presidentval. Att valet egentligen stod mellan Göran Persson och Fredrik Reinfeldt" (*Asp 2006 s. 23*). I USA har det förhållandet längre anor och betraktas kanske inte ens som ett problem. I Sverige har vi en annan tradition, att tänka mer i termer av lagarbete och att inte framhäva sig själv. Åtminstone är det en nationell självbild vi troligen matats med i flera generationer, men som håller på att luckras upp. Det borde inte vara otänkbart att svenska korrespondenter som tillbringat en längre tid i USA redan impregnerats av den inrotade

personfokuseringen och att det lyser igenom i deras sätt att beskriva verkligheten där för svenska läsare. Det var om inte annat en tanke jag hade med mig när jag gick in i den undersökningen. Helt förutsättningslös kan man ju aldrig vara...

Politiska skandaler var vanligt förekommande i medierna i den svenska valrörelsen 2006, och det kanske man kan säga även om presidentvalet i USA 2008, men svenska medier fördjupade sig nog inte dem på samma sätt som de amerikanska kollegerna. Där är de hårdare tagen i kampanjerna också mer inrotade, med *negative campaigning* som en grundpelare i beteendet – eller?

Göteborgs-Posten och Aftonbladet anges i undersökningen 2006 som mest balanserade vad gäller nyhetsbevakningen (Asp 2006 s. 42). De två tidningarna har jag alltså med i min granskning nu också. Frågan är om samma intryck gäller den här gången. Och vad är rättvisa i det här sammanhanget egentligen? "The demand that news should be fair may on the basis of normative democratic principles be formulated, as follows: News media should treat various views and ideas in such a way that no view is unduly favored or discounted." Så lyder Kent Asps definition i sammandrag, hämtad från rapporten "Fairness, Informativeness and Scrutiny" (Asp 2007 s. 35).

Asp gör dock åtskillnad på om gynnande eller missgynnande av ett parti är "oskäligt" eller inte (Asp 2006 s. 33). Det kan ju finnas anledningar till en del aktörer får mer uppmärksamhet än andra. vare sig den är av positiv eller negativ natur. "På vilken grund, med vad rätt kan vi pådyvla medierna särskilda uppgifter och krav?" undrar Asp retoriskt och kopplar frågan till begreppen "folksuveränitetstanken och fri åsiktsbildning... Det räcker inte med att det ena av de två värdena uppfylls för att ett samhälle skall kunna karaktäriseras som demokratiskt" (Asp 2006 s. 85).

Och här kommer olika demokratiska modeller in i bilden; hur verkligt förekommande eller utopiska de nu kan förete sig vid en ytlig överblick. Vilka krav på balans och opartiskhet kan vi ställa på massmedierna i ett demokratiskt samhälle? Hela den frågan går tillbaka till grunderna för just demokratin, anser i alla fall Jesper Strömbäck och stöder sig på ett antal internationella studier i ämnet. Grundtanken är att demokrati och fri journalistik lever i symbios och inte överlever utan varandra.

Han urskiljer fyra modeller av demokratiskt styre, av vilka *procedural democracy* representerar basnivån, det minsta man kan begära av en demokrati. Medborgarna avkrävs inte speciellt mycket samhällsengagemang där och av medierna förväntas främst att de respekterar de uppsatta samhällsreglerna. Tanken verkar vara att fria självständiga och privatägda medier i sig garanterar en mångfald som gör att sanningen till slut "utkristalliserar sig" (Strömbäck 2005 s. 338). Mediemarknaden reglerar sig själv utan behov av normer. I enlighet med *Burglar Alarm*

Standard-devisen rycker de ut när de själva bedömer att de behövs och deras uppgift är inte i första hand att ta hänsyn till balans i informationsutbudet, om jag förstår tanken rätt. Konkurrerande kanaler kommer till slut automatiskt att åstadkomma den form av rättvisa som medborgarna gjort sig förtjänta av. Men är det här bilden av ett samhälle där alla underskattar varandras förmåga att ta ansvar och ta del i samhällsbygget? Finns det verkligen de som ser själva miniminivån på demokratiskt engagemang som ett ideal; alltså en struktur där ytterst få instanser, en elit bestående av makthavare och medier, deltar överhuvudtaget?

I *competitive democracy* är utgångspunkten att den politiska eliten agerar medan medborgarna reagerar. Människorna ska vara tillräckligt väl informerade för att kunna avgöra vilka politiker som bäst tillvaratar deras intressen, men det anses inte lika viktigt att de själva deltar aktivt "in public life or the public sphere" (Strömbäck 2005 s. 335). Nyhetsjournalistiken ska leverera trovärdig information och ha sinne för proportioner. Den politiska eliten ska vara i blickfånget och granskas hårt men rättvist.

Participatory democracy, eller deltagardemokrati, förstärker medborgarnas ansvar och lägger in mer av värderingar i demokratin; alla förväntas ta mer personligt ansvar för att den fungerar. Ingen är undantagen från deltagandet - och det ställer i sin tur högre krav på medierna. Dessa ska bidra till engagemanget genom att ge befolkningen kunskap om hur samhällets fundament fungerar och hur beslut fattas. De bör också så långt möjligt undvika "the game frame" - att presentera politiken som ett strategiskt spel och i stället lyfta fram sakfrågorna. Tänkandet här sägs ligga nära idén om "public journalism" som vill höja 'statusen' hos folket inför medierna. De som informerar och rapporterar ska inte distansera sig själva från samhället och de ämnen de bevakar utan se sig som en del av den organiska helheten. (s 340).

Deliberative democracy (samtalsdemokrati) är sedan en förlängning av deltagardemokratin, med emfas på kollektivt beslutsfattande av alla berörda (som definierat av bland andra Elster). När folk inte är överens bör de helst fortsätta diskussionen till dess acceptabla lösningar för alla kan uppnås. Demokratin ska vara dagligt närvarande på alla nivåer i samhället (s. 336). Engagerade medborgare krävs definitivt, i än högre grad här. Och för det krävs medverkan av medierna. Uttrycket "fair-minded participants" om journalisterna (s. 340) innebär bland annat att dessa aktivt ska uppmuntra och åstadkomma politiska diskussioner som är "characterized by impartiality, rationality, intellectual honesty and equality among the participants" (Strömbäck 2005 s. 340).

Det påpekas att inget system är helt "rent" eller utpräglat åt ena eller andra hållet. De flesta demokratier i världen innehåller sannolikt element från alla fyra modellerna, men oftast borde en av dem överväga. De två sistnämnda är kanske mer av idealmodeller som framkommit i debatten de senaste decennierna, men exempel på andemeningen finns i ideella föreningslivet och folkrörelsefenomen som har varit inflytelserika i länder som Sverige under olika perioder i historien. Den procedurella varianten ser ut som den svagaste sortens folkstyre och kunde känneteckna unga, bräckliga demokratier - eller sådana som somnat in och där befolkningen tagit sina rättigheter för så givna att de inte behöver kämpa för dem. Den kompetitiva modellen som grundstomme - är det där vi främst är idag, i Sverige och i västvärlden? Och vilken sorts medier har vi då egentligen - de vi förtjänar eller något bättre eller sämre? (*Strömbäck 2005 s. 331 -343*)

Det brukar hävdas inom medieforskningen att mycket av inflytandet handlar om *agenda-setting*, att bestämma vad som diskuteras, men Olof Petersson med flera påminner i sin *Report from the Democratic Audit of Sweden* (2006) om betydelsen av "framing", hur nyheterna presenteras och ramas in. Och hur ofta politiska aktörer syns i medierna har betydelse; mängden är viktig, kanske viktigare än om publiciteten i sig är positivt eller negativt vinklad. Klagomål brukar uppstå både från höger och vänster på orättvis behandling i det offentliga rummet, såväl i Sverige som i USA. Men sådana diskussioner är inte lika frekventa i exempelvis Italien, där den polariserade pluralistiska modellen och mediernas direkta inblandning i politiken gör att opartiskhet inte betraktas som det mest naturliga tillståndet. Rapporten hänvisar också till just Kent Asps återkommande undersökningar, där det uppenbaras att några partier alltid blir mer fördelaktigt behandlade i medierna under valkampanjen - men vilka partier, ja det varierar från gång till annan. Svenska medier kan ses som oförutsägbara i den bemärkelsen och det är svårt att slå fast en renodlad "bias" åt ena eller andra hållet. Generellt framstår de två största partierna, socialdemokrater och moderater, mer negativt än övriga partier. Och främst i public service-organen Sveriges Radio och Sveriges Television.

Antalet läsare som tar in politiska nyheter via dagspressen har legat ganska konstant sedan 1960-talet, konstateras i rapporten. Intressant att notera är kommentaren kring "Farley's Law", det vill säga att slutfasen i en amerikansk valkampanj inte anses avgörande på något sätt. "Most elections are won or lost before the campaign begins" ska James Farley, en kampanjledare för Franklin Roosevelt, ha sagt. Stämmer den premissen fortfarande? I så fall är ju de svenska storstadstidningarnas angreppsvinkel på senaste USA-valet helt följdriktig; tanken att spåra tendenser och mönster i samhället längre tillbaka, att inte fokusera på de senaste utspelen och detaljerna i valtal. Då kan man också komma ihåg att Roosevelt valdes under tider av svår ekonomisk kris, liksom Barack Obama. Men i Sverige svänger det ofta snabbare än i USA och fler väljare bestämmer sig sent före valdagen.

Tekniker för *framing* är just fokus på strategier, på politiken som ett spel med vinnare och förlorare. Detta kontrasteras mot ett fokus på substans, på idéer och sakfrågor. Benägenheten att beskriva politiken mer som ett spel varierar mellan olika medier och kampanjer, och även mellan mellanvalsperioder. I Sverige 2002 var Expressen och TV4 mest "spel-inriktade" medan SVT:s nyhetsprogram och Dagens Nyheter mer sakorienterade. I en jämförelse mellan Sverige, Spanien och USA var de nordamerikanska medierna mest "game frame"-orienterade (däremot var dessa också mindre intresserade av politikernas privatliv och personlighetsdrag).

Opinionsundersökningar passar in i det här mönstret - och Sverige var tidigt ute med sådana. De ger möjlighet för skribenterna att tolka resultat och diskutera konsekvenserna av dem, något som av en del forskare kallas "quasi-objective". Det ser ut att vara objektivt, men kan kritiseras för att användas som en ursäkt för överdriven subjektivitet (*Petersson 2006 s. 66-79*).

Medietraditionerna ser olika ut i olika existerande demokratiska samhällssystem. Sverige anses närmast prototypiskt för den demokratiska korporativismen, där staten har en synlig men reglerad roll i förhållande till medierna, och där kommersialism och idealism existerar sida vid sida i medievärlden. Tyskland och Holland ligger nära den svenska modellen också, medan USA och i viss mån Storbritannien räknas till den liberala skolan, där marknaden och de kommersiella medierna dominerar. I Sydeuropa, medelhavsområdet, gäller av hävd en så kallad polariserad pluralistisk modell med medier och politiska partier glider ihop mer, staten är stark och kommersiella medier inte utvecklats i samma takt (*Strömbäck 2008 s. 5*).

Följdfrågor man kan ställa sig där är: har inte Sverige byggt sitt public service-tänkande på inspiration från brittiska BBC? Och är inte Italien enormt kommersialiserat även om det stämmer att politiska intressen (läs: Berlusconi) är tydligt sammanlänkade med massmedierna?

I samma volym, *The Handbook of Election News Coverage Around the World*, konstaterar Mira Sotrovic och Jack McLeod att den genomsnittlige amerikanen tar in nationella nyheter först genom lokala TV-kanaler eller lokaltidningar. Radio och internet hamnar än så länge längre ner på listan (men bara det senaste året, sedan detta skrevs, så kan det ju ha blivit skillnader eftersom tidningsnedläggningarna i USA hittills gått snabbare än i Sverige). Pressen och de politiska partierna utvecklades parallellt i USA under 1800-talet. Den riktiga boomen för nyhetstidningar kom mellan 1790 och 1835 då antalet tiodubblades och landet låg då långt före Europa i tidningstäthet. Nu tappar tidningarna mark och har minskat med en femtedel sedan 1970. Sotrovic och McLeod pekar också på mediekoncentrationen, där ett dussin större koncerner tillsammans kontrollerar 90 procent av mediemarknaden. De frågar sig om internet kan bidra till att öka demokratin, men är inte glasklara över svaret.

När det gäller valbevakningen i stort hävdar författarna att de ofta utmärks av "...their focus on winners and losers". Det mest kritiserade begreppet i sammanhanget är vad som kallas "horse race coverage" som anslår mer tid och utrymme åt kandidaternas strategi och taktik än åt sakfrågorna. Och det är utbrett även hos de största och mest ansedda publikationerna som Washington Post och New York Times. Dock ansåg 90 procent av de tillfrågade i en undersökning kring presidentvalet 2004 att de hade fått den information de behövde för att göra sitt val. Och mätningar från 2006 visade att förtroendet för massmedierna var något högre än för de folkvalda politikerna i kongressen och Vita huset (*Strömbäck 2008 s. 21-36*).

Men är tidningsdöden ett hot mot demokratin? Det finns de som är allvarligt oroad för det, senast Thomas E. Patterson, medieforskare vid Harvard University, i en artikel på Dagens Nyheters debattsida. I USA har det gått fortare än på de flesta andra håll, medan "svenska tidningar mår ganska bra" enligt Pattersons diagnos. Men tidningarna som affärsidé är på fallrepet och det är ett problem, eftersom de faktiskt är bäst på att samla in information även i jämförelse med andra etablerade massmedier. Inte minst på den politiska fronten. Andra medier, som TV och givetvis internetbaserade nyhetssajter, parasiterar till stor del på det som tidningarnas reportrar tagit fram. Och på sikt kan demokratin drabbas av syrebrist, om jag tolkar tonen i varningssirenen rätt. Patterson verkar pessimistisk och tror att framförallt den lokala nyhetsbevakningen på många platser i världen ligger illa till i framtiden (*DN 090524*).

Lokalpress ägnar sig i regel främst åt just lokala frågor, men enligt Ulf Wallin har den svenska landsortspressen i alla i perioder haft ögonen öppna även utrikes. Utrikesbevakningen i svensk landsortspress låg under 1930-40-talen på 35-40 procent av materialet men sjönk sedan efter kriget och tidningarna blev under 1950- och 60-talen betydligt mer lokalt inriktade. Sedan märktes en ökning igen, särskilt under den period Wallin studerat från 1985-2000 (*Wallin 2003 s. 27-28*).

Den så kallade landsortspressen har dock inte så många egna korrespondenter placerade utomlands, utan samordnar sina resurser och hämtar material från nyhetsbyråer, som TT eller den numera avsomnade FLT. I min genomgång nu har jag inte studerat några tidningar med säte utanför storstäderna, men det kan vara något att överväga vid ett senare tillfälle. Nu är frågan; hur ser verkligheten ut i den amerikanska politiken hösten 2008 i evangelium enligt de tre visa medierepresentanterna Aftonbladet, Dagens Nyheter och Göteborgs-Posten? Och kan vi anta att det är verkligaste möjliga verklighet som beskrivs?

4. Metodkapitel

4.1 Kvantitativ innehållsanalys

Om jag inte förut hade förstått att kvantitativ metod innehåller flera subjektiva moment och aldrig helt kan motsvara verkligheten i detalj, så inser jag det nu! Efter moget övervägande och hänsyn till tillvarons hårda realiteter samt förslag från handledare och andra begränsade jag alltså genomgången till tre stora svenska tidningar, de största med tre olika ägare. Kvantitativ metod valdes kort sagt för att kunna anknyta till JMG:s tidigare nämnda undersökningar. Annars hade jag förmodligen tyckt att en kvalitativ innehållsanalys varit mer spännande. En del variabler har dock försvunnit, nyansrats eller tillkommit.

Avgränsningsdilemmat vad gäller tid var en viktig fråga från början. Vilken tidsperiod skulle undersökningen täcka in? Den svenska granskningen från 2006 siktade in sig på den sista månaden före valdagen. Så mycket hann jag inte få med, och det blev också ett starkt begränsat antal medier som kom i fråga. Det handlar i första hand om nyhetstexter men andelen kommenterande artiklar av kolumnistkaraktär ökar i medierna och den genren finns representerad här (*se Asp 2006 s.64*). Däremot har, helt enligt planen, renodlade ledare och debattartiklar inte tagits med.

Vid sluträkningen har 115 artiklar använts som bas för undersökningen. En smärre reservation: jag har gått igenom artiklarna i GP, DN och AB från 16 oktober 2008 fram till valdagen 4 november, förutom de fyra sista dagarna i DN. Jag hittade helt enkelt inte de sistnämnda i JMG:s tidningsarkiv där jag tagit fram allt annat material och hade till slut inte tid att leta längre, utan tvingades sätta en gräns – åtminstone inom ramen för uppsatsen. Det här kan naturligtvis påverka utfallet en hel del och är rakt på sak en akilleshäla som jag skulle rätta till om jag hade mer tid i anspråk (och tidningsrummet på JMG varit bättre organiserat). Aftonbladets och Göteborgs-Postens rapportering var nog som mest intensivt de här dagarna. En möjlighet hade varit att leta upp det saknade materialet på internet, men jag bedömde att det hade förändrat kriterierna för exempelvis artikelstorlek samt ökat risken att jag missat material och därför orsakat bristande kontinuitet.

Jag avslutade också sökningen efter den 4 november, medvetet, eftersom det vore ganska självklart att Barack Obama skulle sno åt sig det mesta av rampljuset efter sin segernatt. Jag har räknat spalter och mätt med linjal för att kunna dela in artiklarna i olika kategorier avseende omfång och mängd material som ger en balanserad bild av balansen... I stort tänker jag ändå i termer av det sammantagna intrycket, med text plus bild och grafik. Men vilka aktörer som dominerar var sammanfaller inte alltid.

4.2 Kodningen av variabler

Mycken hårddragning blev nödvändig i processen för att förenkla och kunna tyda tendenserna. Viktig distinktion ur kvantsynpunkt: *Storlek på artiklar* syftar på totalutrymmet med text, bilder och grafik, eftersom det är det sammantagna intrycket som intresserat mig mest. Jag har även noterat storlek på själva texten i förhållanden till bilder och grafik, men bakat ihop helhetsintrycket. Däremot framgår vem eller vilka som är huvudaktörer i text respektive bild - vilket långtifrån alltid är samma personer. Ofta är också bilder, grafik och text integrerade på ett sätt som inte förekom för några decennier sedan, men är standard för tidningar idag att använda regelbundet, av estetiska skäl, som blickfång etc.

Artikelförfattare

En hög procent av texterna har skrivits av sammanlagt en handfull reportrar på de tre drakarna och dessa har därför lagts in i programmet med namn. Alternativet "framgår ej" inkluderar även TT-meddelanden (vilka utgör en liten rännil i det stora flödet).

Artikelgenre

Gränsdragningen mellan nyhetstext, analys och reportage är inte alltid självklar! Många reportage innehåller värderande formuleringar, och även nyhetstexterna kan ha en kommenterande karaktär. Här finns många nyanser att nagelfara om man så vill. Så även här handlar kodningen om generaliseringar med många gömda bottnar under. Varför bry sig om det här? Därför att materialet i så stor omfattning bygger på en offensiv hållning och en planerad strategi inför valkampanjens slutskede. Politikerna syns och står ofta i centrum, men bevakningen är vad man kunde kalla journaliststyrd och inte passivt inväntande.

Förstasidesnyhet innebär att det puffas för artikeln på förstasidan av första delen; viktigt att distingera eftersom framförallt GP och DN är uppbyggda på flera bilagor. Detaljer: det som hamnar på förstasidan är ganska begränsat antal artiklar - särskilt för AB. Det är också så att de gånger större så kallade puffar på förstasidan förekommer, så är de oftast reklam för fler artiklar än en, vilket gör att andelen förstasidesnyheter ökar markant i tabellen de sista dagarna före valet. Statistiken i tabellerna blir lite missvisande i den betydelsen, men jag har inte hittat ett smidigt sätt att lösa problemet på ett pedagogiskt sätt. Därför har jag tillsvidare inte presenterat exakta data över förstasidesförekomster i resultatgenomgången utan nöjer mig med en kortare sammanfattande kommentar i sammanhanget.

Huvudaktör i texten

Här blir det framförallt fråga om bedömningar och en del snäva sådana, för att avgöra vem som syns och hörts mest. Här kan det aldrig bli en exakt vetenskap! I vissa fall har jag skapat kategorier där båda presidentkandidaterna ses som likvärdigt framhållna, exempelvis vid direkta jämförelser mellan deras politik på utvalda områden. Ofta förekommer båda huvudkandidaterna i samma text, och i vissa fall så jämnt fördelat att jag valt att kalla det 50/50, med en variabel speciellt för det ändamålet, men annars har jag också bedömt den ene som mer framträdande, med ett övertag i mängd text och framskjutenhet i texten. Alternativet "USA-väljare" är ett samlingsnamn i texter där en eller flera väljare är dem som artikeln framförallt riktar in sig på.

Kön på huvudaktörer - ibland är det det dominerande intrycket som styr, den majoritet som kommer till tals när man t ex gör nedslag bland väljare i USA. Annars helt enkelt den enskilda individ som intervjuas eller på annat sätt dominerar artikeln.

Etnicitet – här hade jag verkligen hoppats på ett mer varierat variabelskapande, men det är så uppenbart att de som förekommer antingen är vita/av europeiskt ursprung eller afroamerikaner till så hög andel, att övriga grupper helt kommer i skymundan så här dags i kampanjen. De anses inte intressanta av svenska medier i någon nämnvärd grad, inte som etniska grupper med förmåga att avgöra valet i alla fall. Dit hör framförallt latinamerikaner och asiatiska amerikaner.

Framställning/värdering av huvudaktör syftar på det övervägande intrycket i texten; vad som framhävs, ibland även mellan raderna. Det finns återkommande mönster vid det här stadiet i valkampanjen, som vi återkommer till i resultatrundan.

Omtalad aktör är ofta lika viktigt att notera som huvudaktör. Eftersom många medborgare och röstande runtom i USA intervjuas finns mycket att hämta där ifråga om vilka politiker som kommenteras och vad som sägs om dem. Också här har jag slutligen begränsat mig till *en* omtalad person eller grupp för varje artikel.

Sakfrågor avser oftast de valfrågor som politikerna eller väljarna fokuserar på, även i texter där, säg, ett valtal refereras och där det är tydligt att den viktigaste sakfrågan som tas upp är ekonomi, utrikespolitik eller något annat alternativ. Det kan också röra sig om analytiskt hållna artiklar där exempelvis finanskrisen är det viktigaste ämnet. Många texter handlar mer om vinnare/förlorare-perspektiv och detaljer kring själva valrörelsen som tävlingsmoment. Där har flera artiklar kodats som odefinierade sakfrågor.

Huvudaktör i bild

Ibland är det jämnt skägg vad gäller huvudaktör, särskilt med alla montage där båda kandidaterna förekommer och jämförs med varandra i analyserna. Annars utgår jag från det dominerande intrycket, särskilt om flera bilder använts till en artikel. Då går storlek före skönhet, bara som ett exempel...

5. Resultat

”Chefredaktören höll upp dagens papperstidning ovanför huvudet och visade den åt norr, öster, söder och väster.

– Det här, sa han, är det bästa numret i tidningens historia. Aldrig någonsin tidigare har varenda nyhetssida upptagits av världsscoop. Vi är citerade på AP, AFP, Reuters och CNN.

Personalen sneglade lite generat på varandra, de flesta av dem jobbade inte alls med dammiga pappersgrejer utan med webben, lokal-TV, kommersiell radio eller på någon blankpolerad bilaga. Många av dem läste inte nyhetstidningen.” (*Marklund 2006 s. 385*)

Trots en ständigt omtalad tidningsdöd och övergång till nya former för masskommunikation kommer fortfarande ett antal hundra tusen tryckta dagstidningar ut i svenska brevlådor varje dag, året om. Över 70 procent av svenskarna läser någon dagstidning dagligen enligt en mätning 2006 (Strömbäck 2008 s. 162). Den här granskningen bygger på innehållet i pappersupplagorna för tre av de största drakarna, troligen de tre största (med reservation för att jag inte kollat den absolut senaste statistiken) och representerar också tre dominerande mediekoncerner. **Aftonbladet** representerar alltså Schibsted, **Dagens Nyheter** hör till Bonniers och **Göteborgs-Posten** bär upp Stampen-koncernen. Hädanefter refereras oftast till dem genom förkortningarna AB, DN och GP.

Hur hade resultatet blivit med Sveriges Radio, Sveriges Television och fler etermedier med i granskningen? Liksom om fler dagstidningar granskats, exempelvis en eller två så kallade landsortstidningar av betydelse som Östgöta-Correspondenten eller Nerikes Allehanda? Det kan bli ett ämne för en annan analys någon gång. Men inte nu!

VARIABLEÅNGEST är ett nytt ord i min vokabulär; det finns alltid definitioner att diskutera och ompröva när tabellerna ska utformas efter utfall från texterna. Det är stimulerande, men frustrerande att mycket faller bort och att hålla en konsekvent linje, om detta är möjligt. Felmarginal är ett existerande ord, och här en användbar brasklapp, eftersom mycket i kartläggningen handlar om personliga bedömningar med små marginaler. I presentationen här ägnar jag mig framförallt åt att understryka de tydligaste tendenserna, de som vore svåra att avfärda hur man än vände och vred på ord, bilder och siffror i statistiken.

5.1 Mönster i artiklarna

Vilka relativt enkla och tydliga slutsatser kan då dras vid en ytlig överblick av resultatet?

- Ekonomin är den klart viktigaste valfrågan när kampanjen närmar sig finalsträckan och USA just drabbats av insikten att bolånekrisen utvecklats till något mycket värre, något som inte går över i en handvändning och att det har globala konsekvenser.
- Baracks berättarkonst och egen livsberättelse bräddar Broder Johns (vars eget liv ändå inte varit helt odramatiskt, men den historien refereras det inte ofta till i det här skedet). Det är mycket fokus på Obama som person och fenomen, även när han inte själv är den som artikeln byggts upp kring. Man kan säga att hans ande genomsyrar hela bevakningen på ett sätt som förmodligen är ganska ovanligt, men svårt att mäta exakt.
- John McCain syns inte lika mycket i vare sig rubriker, artikeltexter eller på bild. Han är inte övergiven och uttraderad, men framstår vid det här laget som en man i stark motvind. Vid sin sida har han Sarah Palin, en kvinna som både splittrar och stimulerar väljarna, och väcker blandade känslor. Hon spelar en framträdande roll i flera texter, men uppmärksamheten är verkligen ett tveeggat svärd i hennes fall.

Notera: även om ledare och debattartiklar i berörda tidningar undantagits från genomgången är det uppenbart vid sökarbetet att ämnet var vanligt förekommande på dessa sidor under perioden. Många tog även tillfället i akt att avge sina slutliga domar över George W. Bushs presidentskap. Min spontana reflektion är att här kan man se en högre procentandel kvinnliga artikelförfattare än i nyhetsmaterialet, även om jag inte registrerat eller räknat på det.

5.2 Skribenter

En handfull reportrar står för lejonparten av all rapportering kring presidentvalet i USA 2008. De namngivna är också de som står för de allra flesta större reportagen i storleksordningen helsida eller mer. Göran Rosenbergs två bidrag är i tresidorsklassen, vilket var anledningen till att han kodades som enskild reporter. Den stora majoriteten av artikelförfattare är också män, särskilt på de nyhets- och utrikessidor där det mesta av det här materialet placerats i tidningarna. Britt-Marie Mattsson ser på egen hand till att väga över gungbrädan mer åt andra hållet, genom att totalt monopolisera valbevakningen för sin arbetsgivare GP.

Utöver det så gör kulturredaktionerna sina inbrytningar i politiken, men inte så många som jag hade förväntat mig. Jag leker med tanken att den andelen skulle ha varit större under en tidigare period av året, då nyhetsbevakningen av samma ämne var något mindre intensiv och regelbunden. Nu strax före valet är det kanske troligare att tidningarna prioriterar annat material i de ”mjukare” avdelningarna för att inte dränka läsekretsen i *red, white and blue*-romantik. Eller? Även andra avdelningar i tidningarna, som DN:s ekonomi- och söndagsbilagor, ibland även TV-sidor förekommer i urvalet; men det är ändå marginellt sett till helheten.

Ett skäl att intressera sig för vilka som skriver, och skriver mycket, om valet är att få en bild av avsändaren. Är det en majoritet män som gör det kan det säga något om traditionell arbetsfördelning och statusförhållanden på redaktionerna. Vilka attityder sitter i de proverbiala väggarna? Tillhör alla ungefär samma åldersspann? Jag har i det här fallet inte kontrollerat personnummer, men uppskattar att samtliga regelbundna skribenter här är mellan 45 och 65 år gamla. Är det en tillräcklig spännvidd eller kan det skapa en likriktning? Några givna svar har jag inte på de här frågorna, men de är värda att ha i bakhuvudet (relaterade frågeställningar återkommer i punkt 5.4 om könsperspektiv).

NAMN	ARTIKLAR	PROCENT	TIDNING
Peter Kadhammar	14	12,2	<i>Aftonbladet</i>
Per Bjurman	7	6,1	<i>Aftonbladet</i>
Erik Ohlsson	17	14,8	<i>Dagens Nyheter</i>
Lennart Pehrsson	13	11,3	<i>Dagens Nyheter</i>
Göran Rosenberg	2	1,7	<i>Dagens Nyheter</i>
Britt-Marie Mattsson	23	20	<i>Göteborgs-Posten</i>
annan	30	26,1	<i>AB, DN, GP</i>
framgår ej	9	7,8	<i>AB, DN, GP</i>

5.3 Artiklarnas utformning

Mycket grafik och färgstarka illustrationer används, främst av DN och AB, men inte lika frekvent av GP som i sammanhanget står med den mest konservativa (och minst spännande) layouten. Grafiken nyttjas med förkärlek i form av kartbilder, ackompanjerade av demografiska fakta och aktuella opinionsmätningar. Jag har med få undantag inte behandlat detta som egna artiklar, utan som pedagogiska bihang till reportage och nyhetstexter.

Aftonbladet presenterar exempelvis en analys på valdagen av Jens Kärroman, iscensatt som ett schackbräde med de två kvarvarande spelarna Obama och McCain, där den förstnämnde utses till trolig segrare. Bland "utslagna bönder" finns bland andra tidigare president-wannabes som Mitt Romney, Mike Huckabee och John Edwards (*AB 081104*). Samma tidning presenterar också nästan dagliga börsnoteringar med den aktuella opinionsställningen omvandlad till elektorsröstnoteringar för Obama respektive McCain. Tidningarnas digitala departement är ofta närvarande i samband med artiklarna. Framförallt Dagens Nyheter hänvisar ofta över till hemsidan för mer information och interaktiva inslag.

USA-valet genererar för övrigt inte särskilt många stora rubriker på förstasidan i någon av tidningarna, särskilt inte i Aftonbladet. Det finns fler så kallade puffar på förstasidan i morgontidningarna GP och DN, som har en annan typ av layout med fler små hänvisningar vid sidan av de stora nyheterna. De sista dagarna, alltså början av november, ökar kvoten av större förstasidesmaterial i ämnet märkbart och det är väl inte så förvånande.

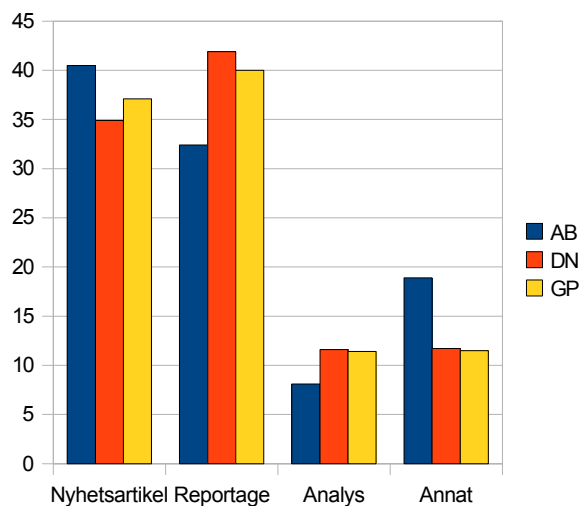
5.4 Artikelgenrer

Sammanlagt ingår 115 artiklar i granskningen. Aftonbladet svarar för 37 av dessa, Dagens Nyheter för 43 och Göteborgs-Posten för 35, men omfång och ambitionsnivå varierar kraftigt mellan texterna - vilket vi kommer att syna mer noggrant längre fram.

Vi ser mycket material i reportageform och inte så många rena nyhetstexter i de tryckta tidningarna. Det var i alla fall mitt tidiga intryck vid artikelsökningen. Facit är att det visst förekommer flera mer renodlade nyhetstexter, särskilt de sista dagarna före avgörandet, men ändå är det uppenbart att samtliga tre tidningar systematiskt vinnlagt sig om bygga upp en bas av material som ska täcka in stora delar av USA, att möta väljare/vanliga medborgare och att presentera en översikt av detta land som det ser ut just nu och vad som lett fram till framförallt Obamas vinnarläge.

Med nyhetsartikel menar jag här sådant som syftar på det nyss hända, i första hand dagen före tidningens utgivningsdatum. Reportagen har i regel högst troligt tillkommit under en något längre period och samlats ihop för en strategisk och regelbunden publicering under de här sista kampanjveckorna. Av de 115 artiklar som kodats har jag kallat 43 för nyhetsartiklar och 44 för reportage. Ganska jämnt med andra ord. I övrigt hittade jag 12 analyser, 8 krönikor, en handfull faktagenomgångar, ett par recensioner och en enstaka artikel nominerad till "annan".

Uppdelningen mellan de två allt annat överskuggande artikeltyperna är ganska likartad i de tre tidningarna. AB har en något högre andel nyhetsartiklar – 40,5 procent jämte 32,4 procent reportage. För DN är förhållandet nästan det omvända (lätt avrundat: 35 respektive 42 procent) medan GP bjuder på 37 procent nyheter och 40 procent reportage. Gränsen däremellan kan som sagt vara aningen flytande, men taktiken är helt klart att inte vara beroende av politikernas utspel eller förväntade skandaler utan gå på offensiven och ha en egen plan klar för sig.

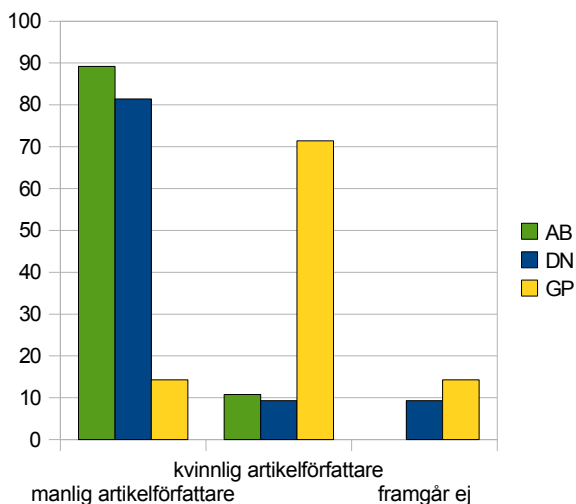

Skillnaderna i genrefördelningen ser inte överväldigande ut vid en jämförelse mellan de tre tidningarna, men som synes har DN den starkaste reportageinriktningen, knappt före GP. Aftonbladet är däremot mest nyhetsorienterat. De har också flest artiklar som sorteras in i någon annan kategori än de namngivna, exempelvis krönikor och recensioner. Man kan också hålla i minnet att AB överhuvudtaget inte publicerat några kortare notiser på det berörda temat under de undersökta veckorna. Deras texter om presidentvalet är i sin vanligaste skepnad omkring en helsida långa. De konkurrerande morgontidningarna har en del notiser, men överglänser aftondraken på området riktigt stora artiklar, de som fyller ett helt uppslag eller mer.

5.5 Könsperspektiv

Hur ser könsfördelningen ut bland skribenterna och påverkar det innehållet i mån av huvudaktörer i texterna? Svaret på fråga A är ganska tydligt, men på fråga B mer svävande, visar det sig.

ARTIKELFÖRFATTARNAS KÖN, I PROCENT FÖR RESPEKTIVE TIDNING

I princip har nio av tio artiklar i AB skrivits av män medan motsvarande siffra för GP är närmare en av sju. Men valbevakningen har alltså skötts till stor del inom en mindre grupp reportrar. Många äro kallade men få utvalda... Därför kan man diskutera hur mycket det här utfallet ska diskuteras. Är det bara en slump att majoriteten av de nuvarande utrikeskorrespondenterna i USA för just de tidningarna just nu är män? Och har det i så fall någon betydelse för vilka som syns, hörs, märks och omtalas mest i materialet? *Let's find out, shall we?*

	Manlig art.förf.	Kvinnlig art.förf.	Framgår ej	Totalt
Manlig huvudaktör	46 (63,0 %)	20 (60,6 %)	5 (55,6 %)	71 (61,7 %)
Kvinnlig huvudaktör	16 (21,9 %)	10 (30,3 %)	3 (33,3 %)	29 (25,2 %)
Jämnt / Svårbestämt	7 (9,6 %)	2 (6,1 %)	0	9 (7,8 %)
Ej applicerbart	4 (5,5 %)	1 (3 %)	1 (11,1 %)	6 (5,2 %)
ALLA ARTIKLAR	73	33	9	115

Svaret är alltså: en lite högre procent kvinnliga huvudaktörer i texter med kvinnlig signatur bakom. Detaljer kring detta: allt kan verka väldigt centrerat kring enskilda personer, men siffrorna står ibland för flera intervjuade eller personer som uttalar sig ändå i en text och att en tydlig majoritet av dem är antingen män eller kvinnor. Detta gäller framförallt när amerikanska väljare kommer till tals i reportagen från olika delstater. Ibland är det för jämnt fördelat för att avgöra, och i vissa fall inte relaterat till bestämda personer överhuvudtaget. Men visst bidrar de två manliga presidentkombattanterna med sina ledande roller till resultatet, vilket vi kommer att syna närmare längre fram i kapitlet.

Har då GP fler kvinnliga huvudaktörer än konkurrenterna? Nej, det är svårt att se. Snarare har AB fler kvinnliga huvudaktörer, medan DN har minst antal manliga sådana och samtidigt högst andel texter med jämn fördelning av huvudrollerna mellan könen. Men det är svårt att dra några givna slutsatser av statistiken där. Ingen av tidningarna utmärker sig påtagligt i någon riktning.

5.6 Rubriksättning

Redan i rubrikerna märks en tydlig slagsida åt demokraternas kronprins. Barack Obamas namn förekommer (helt eller bara med efternamnet) 31 gånger sammanlagt, att jämföra med John McCains 14 om jag räknat rätt på öret. Och med rubrikvänner som "Schack, McCain" eller "Uppförsbacke när McCain spurtar" behöver man kanske inga fiender... Det i artiklarna sedan förstärkta intrycket att den respekterade republikanen kämpar envist men förmodligen förgäves för att ta in motståndarens försprång i opinionsmätningarna, det börjar ofta här i de första raderna som möter läsaren. Det finns undantag, men ställt bredvid återkommande förkunnelser om "Segervittring för Barack Obama", "Republikanska avhoppare sluter upp bakom Obama" eller kronjuvelen "Obama! Obama! svarar 25 000 strupar" så blir bilden tämligen klar.

Republikanska vicepresidentaspiranten Sarah Palin pryder rubrikerna tio gånger, men oftast i negativa ("Palin på väg att bli en börda") eller tvetydiga ("Palin - förebild eller kvinnofälla") sammanhang. En annan relativt vanlig aktör i rubrikerna är olika delstater (åtta tillfällen), närmare bestämt vågmästarstater (som vi återkommer till). "McCain på offensiven i Florida" och "Ingen slump att Obama avslutar kampanjen i Ohio" är två av dem. De demokratiska och republikanska partierna som enheter förekommer inte särskilt ofta, vilket är en fingervisning om personfokuseringen i stora delar av materialet.

5.7 Huvudaktörer i texten

Vem som är den verkliga huvudaktören är ibland svårt att fastställa. Är det någon i texten eller skribenten själv? Så långt som möjligt har jag valt att bestämma en huvudaktör bland de omskrivna, även om personen ifråga inte alltid själv uttalar sig direkt till tidningen men ändå står i centrum för artikeln som helhet. Ett zenit, som många andra påverkas av, har gravitationskraften kring sig och som ofelbart blir föremål för andras åsikter. Om jag inte sagt det tidigare, så har ingen av tidningarna själva gjort någon intervju med någon av presidentkandidaterna under den här perioden i alla fall.

Jag upprepar: det är viktigt att komma ihåg att huvudaktören alltid är en bedömningsfråga, och att jag ofta fått hårdra och välja ut en dominerande kraft ur en text, och att det i många detaljer är svårt att dra självklara slutsatser. Ibland är det ju också en organisation, såsom ett parti, som är huvudaktören, men inte så ofta som jag gissade i förväg.

Obama dominerar kraftigt även här, inte minst i Aftonbladet, i slutet av oktober 2008 och utses bra nära till vinnare i förväg. Ett av flera talande citat: ”Perfektionen ligger i att Obama behärskar den traditionella formen av valkampanj samtidigt som han utnyttjar TV - förstås - men också internet med en effektivitet som ingen före honom” (*Aftonbladet 27 oktober 2008, reportage av Peter Kadhammar under rubriken ”Ett hav av hopp”*).

HUVUDAKTÖRER RÄKNAT I ANTAL ARTIKLAR & PROCENT PER TIDNING

	AB	DN	GP	Totalt
Barack Obama	8 (21,6 %)	6 (14 %)	5 (14,3 %)	19 (16,5 %)
John McCain	4 (10,8 %)	1 (2,3 %)	3 (8,6 %)	8 (7 %)
B. Obama och J. McCain	3 (8,1 %)	4 (9,3 %)	3 (8,6 %)	10 (8,7 %)
Sarah Palin	2 (5,4 %)	3 (7 %)	3 (8,6 %)	8 (7 %)
George W. Bush	1 (2,7 %)	2 (4,7 %)	1 (2,9 %)	4 (3,5 %)
Colin Powell	1 (2,7 %)	1 (2,3 %)	1 (2,9 %)	3 (2,6 %)
Demokraterna	0	2 (4,7 %)	1 (2,9 %)	3 (2,6 %)
Republikanerna	1 (2,7 %)	2 (4,7 %)	0	3 (2,6 %)
USA-väljare	4 (10,8 %)	10 (23,3 %)	5 (14,3 %)	19 (16,5 %)
Michelle Obama	1 (2,7 %)	0	0	1 (0,9 %)
Cindy McCain	2 (5,4 %)	0	0	2 (1,7 %)
Journalistens röst	4 (10,8 %)	3 (7 %)	3 (8,6 %)	10 (8,7 %)
Övriga	6 (16,2 %)	9 (21 %)	10 (28,6 %)	25 (21,7 %)

Barack Obama står i centrum i 19 artiklar och av dem platsar 17 stycken i kategorin större än en halvsida eller mer. John McCain gör motsvarande i sju större nyhetstexter eller reportage av de åtta där han kallas huvudaktör. Av de tio tillfällen där de två tillsammans delar på huvudrollen är nio i samma storleksordning. Sarah Palin har visserligen åtta noteringar som huvudaktör, men av dessa är majoriten halvsidestäckande material eller mindre.

Många av de större reportagen har amerikanska väljare i centrum, då oftast fler än en person åt gången. Elva av dessa artiklar mäter ett helt uppslag eller mer i omfång, inklusive bilder och alla eventuella bihang. Det innebär att närmare hälften (44 procent) av alla 25 texter i den riktiga 'tungviktsklassen' fokuserar på medborgarna som ska välja nästa president.

Som jämförelse med JMG:s senaste medievalsundersökning (långt ord, det där) anno 2006 kan nämnas att där urskiljdes partiledarna som de största enskilda aktörerna i i medierna, följda av journalister och kolumnister. Tredje största medieaktör ansågs opinionsinstitutet vara, men även väljarna syntes och hördes tillräckligt för att placeras på fjärde plats i den kategorin. Dock främst genom TV:s nyhetsprogram och inte alls lika ofta i storstädernas morgontidningar. Kandidater till riksdagen var svårsynliga i bruset då, liksom deras amerikanska motsvarigheter (senatorer och kongressledamöter) kan sägas vara i de här tre svenska tidningarna under presidentvalskampanjen. Men omständigheterna är inte helt jämförbara, med tanke på valsystemens respektive utformning.

HUR HUVUDAKTÖRERNA FRAMSTÄLLS I TEXTEN - räknat i antal artiklar

	Barack Obama	John McCain	Sarah Palin	George W. Bush
trolig vinnare	14	0	0	0
trolig förlorare	0	6	1	0
intelligent	1	0	0	0
mindre intelligent	0	0	2	0
kritiserad	0	0	3	3
övrigt	5	2	2	1
Totalt	19	8	8	4

Experimentalvariabeln No 13, om hur huvudaktören framställs eller värderas i texterna, är kanske katten bland hermelinerna, den som inte riktigt platsar i det kvantitativa tänkandet. Jag medger att jag anpassade variablerna efter materialet och inte helt kunde närma mig detta med samma premisser som i JMG:s medievalsundersökningar från 1979 och framåt. Aspekter tillkommer

och försvinner. Att tala om bra och dålig press fångar inte riktigt in beskrivningarna i texterna. Det handlar påfallande ofta om framgång eller motgång i det strategiska spelet, tävlingsmomentet; liksom att försöka fånga stämningen i landet, världens mäktigaste men ändå splittrade nation.

Om vi koncentrerar oss på de mest omnämnda personerna i utbudet och de värderingar som kom fram tydligast, byggt på de jag bedömt som det klaraste intrycket av texten, det som är "kärnan" i artikeln förstärkts tveklöst signalerna som sänts ut av många rubriker. Och jag påminner återigen om att jag i summeringen valt en och endast en huvudaktör per text (vare sig det är en person eller en enhet/organisation). Den dominerande aktören tar allt!

Barack Obama skildras ofta i kontexten av sina valmöten, burens fram av anhängarnas bifall och med opinionsstödet i ryggen (vilket regelbundet flankeras av grafik med hans aktuella övertag i elektorsröster, byggt på de senaste gallup-mätningarna). Även John McCain framställs som en envis och viljestark politiker som arbetar hårt på fältet, med en del hängivna anhängare som ibland uttrycker aggressiv ovilja mot motståndaren Obama. McCain själv framstår sällan som överdrivet arg, men ändå kritisk mot Obama – vilket ju hör spelet till. Sarah Palin har också en *fan base* med sig, men det är svårt att hitta inslag där hon inte utsätts för någon kritik alls. George W. Bush är relevant i sammanhanget som den utdömde ledaren, den som partikamraterna försöker distansera sig från. Men han nämns oftare i förbigående än fungerar som centralgestalt.

Sarah Palin får alltså relativt mycket uppmärksamhet, men är det alltid positivt? Knappast. Hon framstår ofta som populär bland de republikanska hardcore-fansen och duktig på att entusiasmera deras kärnväljare, men även som en splittrande, polariserande person. Ibland skymtar fram en bild av henne som mindre intelligent, dock inte så ofta och så markerat som de kraftfullaste kritikerna i amerikanska medier gjorde gällande vid samma tid (studera gärna Keith Olbermann på MSNBC som referens). Det förekommer dock en del skarpa ord om henne. Colin Powell anger henne som ett av huvudskälen till att inte stödja sin partikamrat McCains kandidatur; ett tillkännagivande nära valet som måste ha kommit synnerligen ovälkommet för den gamle vietnamveteranen och vännen McCain.

– Jag har jobbat hårt för min självständighet. Sarah Palin skulle föra oss hundra år tillbaka i tiden. Det vore en mardröm, understryker Beth Andersson, svenskamerikanska i Göteborg och uttalad demokrat, intervjuad i GP 4 november. Är hon representativ för USA-kontingenten häröver? Kritiken mot kandidater är ibland underförstådd och kanske förstärkt efterhand. Som följetongen om Palins nya garderob (i rättvisans namn inte heller så accentuerad i svenska medier som i amerikanska, enligt min försiktiga uppskattning).

Den karismaktiska men ofta kritiserade Alaska-guvernören blir också grundlurad av kanadensiska busringare som utger sig för att vara franske presidenten Sarkozy.

- Vi skulle också kunna döda några sälungar, föreslår busringaren på franska apropå Palins intresse för jakt.

Här om inte annars framstår hon som mindre intelligent, eller i alla fall mindre insiktsfull och omdömesgill (*AB 081102*).

- Han är en underbar man. Men han är ändå bara en man.

Michelle Obama vill tona ner den eventuella Messias-kulten kring maken Barack, citerad i Aftonbladet 2 november, där hon förärats ett eget reportage om sitt aktiva och förtröttliga kampanjande för makens räkning. Hon är ändå mindre synlig i materialet än jag hade trott, med tanke på hur mycket hon framhävts i amerikanska medier. Den, som det visade sig, blivande presidenthustrun nämns oftare än motparten, presumtiv first lady á la republicana, Cindy McCain. Men, fru Obama är bara huvudaktör – enligt min bedömning – vid något enstaka tillfälle.

Cindy McCain får vara i rampljuset som huvudperson i princip en gång, när hon vunnit en omröstning kring kakbaksrecept över Michelle Obama. Aftonbladet som refererar den historiska händelsen, testar dock recepten och föredrar Obamas variant. De påpekar också att fru McCains recept rent av kan vara en stöld! (*AB 081101*) Det här innebär för fru McCains del att hon blir huvudaktör två gånger i Aftonbladet sammanlagt, men ingen gång i de andra två bladen - med reservation för att jag saknar DN:s material för början av november. GP ignorerade dock helt den delikata kakstoryn, tro det eller ej.

Övriga personliga huvudaktörer som förekommer fler än en gång och kan betraktas som inflytelserika i sammanhanget är före detta försvarsministern Colin Powell och givetvis den avgående presidenten George W Bush. Joe Biden, den demokratiska vicepresidentkandidaten, nämns endast i bisatser under de här veckorna. I princip är han aldrig i närheten av att vara huvudaktör varken i text eller bild. Kanske förvånar det mig också en aning, med tanke på hans omvittnade förmåga att slinta med tungan och bli missförstådd – inte helt olikt den förre socialdemokratiska legendaren Sten Andersson. Bush-bashing är däremot en journalistisk folksport eller favoritsyssla, vilket förmodligen indirekt fläckar av sig på McCain.

Återkommande i amerikanska val är att kuststaterna färgas blåa på grafiska kartbilder, medan stora delar av inlandet är röda i samma grafik. Demokraternas blåa signum och republikanernas rödfärg bestämdes någon gång av amerikanska TV-bolag av pedagogiska skäl (om jag läst rätt någonstans) och följer inte samma associationsbanor som de europeiska, där rött generellt betyder vänster och blått höger. Ett antal stater brukar betecknas som vågmästare och deras elektorater kan

bestämna utgången. Därför satsar båda partierna i regel mycket av sina resurser i de heta zonerna och de kontroverser kring valförloppet som blossat upp, exempelvis 2000 och 2004, har med förkärlek siktats där, i stater som Florida och Ohio. Medvetna om detta har alla tre tidningarna strategiskt lagt krut på att möta väljare i de viktigaste vågmästarstaterna. Colorado, Pennsylvania och Virginia hör också till den skaran och uppmärksammas för sina nyckelroller, allra mest systematiskt i DN.

5.8 Omtalade aktörer

– I hela mitt liv har jag fått höra: Du tycker du är smartare än jag, va? Jag känner många som blir provocerade av Barack Obama för att han är så intelligent.

Författarinnan Tawni O'Dell beskriver sig själv som sprungen ur *white trash*-kulturen och har gjort en klassresa. Hon är också definitivt mer positiv till Obama och demokraterna än till republikanernas representanter när hon intervjuas av Aftonbladet (2 november).

”McCain är chanslös. Den intelligente elegante afroamerikanen inte bara vinner. Han vinner stort...” (om Barack Obama)

”Det är grymt att säga det, men han går till historien som den sämste presidenten av alla.” (om George W. Bush) Båda citaten ur Staffan Heimersons krönika i Aftonbladet den 25 oktober.

Krönikor och kolumner är en genre som lätt halkar omkring i handen som en hal tvålvärd vid sådana här bedömningar. De är ju till sin natur subjektiva, men ändå uttryck för något som tidningen själv står för, även om man vinnlägger sig om att ha en variation. Kolumnister kan ha tämligen fria händer att tycka till och besitter med detta en auktoritet som påverkar. Nu är den genren rent strikt inte överrepresenterad här och tendensen i dem avviker inte mycket från rapporteringen i övrigt. Om George W. Bush levereras i princip inte ett positivt laddat adjektiv i någon artikel, i någon tidning under de här veckorna.

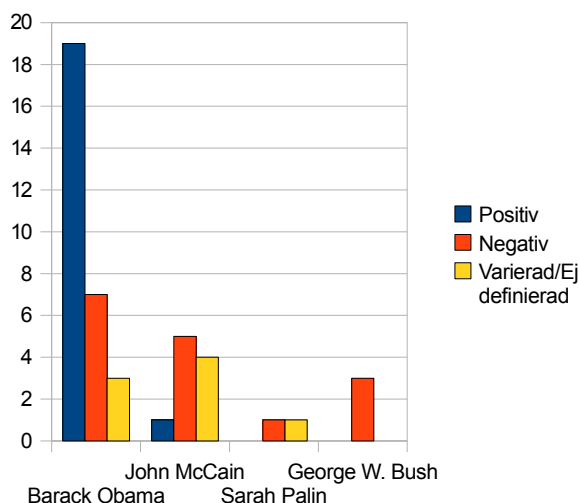
Annat är det med Barack Obama. Han är den tydligast av andra omtalade aktören i 29 texter. Och omdömet, det är oftast positivt. Motsvarande utfall för John McCain är inte lika smickrande och inte heller för Sarah Palin. Faktiskt finns ingen text där hon är den mest omtalade personen och där huvudintrycket är mer positivt än negativt. Det betyder inte att ingen någonsin säger något till hennes fördel, för det förekommer, men det är inte den bilden som dominerar; vare sig det är väljare, experttyckare, kulturpersonligheter eller andra politiker som uttalar sig. Och det är, observera detta, endast två artiklar totalt där hon är den mest omtalade aktören.

OMTALAD AKTÖR I PROCENT FÖR RESPEKTIVE TIDNING

	AB	DN	GP	Totalt
Barack Obama	27,00%	23,30%	25,70%	25,20%
John McCain	18,9	2,3	5,7	8,7
B Obama + J McCain	5,4	14	11,4	10,4
Sarah Palin	0	2,3	2,9	1,7
George W Bush	0	2,3	5,7	2,6
Republikanerna	0	2,3	2,9	1,7
Demokraterna	0	7	0	2,6
Annan	16,2	4,7	2,9	7,8
Ingen uttalad	32,4	41,9	42,9	39,1

Värt att påpeka här, liksom när det gäller huvudaktörer: ja, det rör sig mycket om fokus på individer och inte partier eller grupper i stort. Såväl demokratiska som republikanska partiet hamnar i biroller i de stora diskussionerna som försiggår i de bedömda texterna, med några undantag där de beskyller varandra för valfusk eller liknande kontroverser pågår på partikanslier, centralt eller i delstater. Om man rensar ut alla alternativ i kategorin utom de flitigaste förekommande, förstärks bilden ännu mer av Obama som den mest omskrivna karaktären – och den mest omhuldade. Även när han bara närvarar indirekt är det till synes till hans fördel. Det syns heller ingen större skillnad mellan tidningarna i återgivningsfrekvensen av hans generellt goda vitsord. De artiklar som saknar direkt omtalade aktörer är dels de faktacentrerade, förklarande texterna om exempelvis valsystemet, men också analyser av ekonomin, kortare nyhetstexter och notiser och liknande.

VÄRDERINGAR AV MEST OMTALADE AKTÖRER - MÄTT I ANTAL ARTIKLAR

5.9 Udda fåglar i skogen

I utbudet från den berörda perioden finns ett antal artiklar som berör presidentvalet på något sätt, men ur annorlunda vinklar. Ibland kan man där skönja starka värderingar, medan andra mest blir kuriosa i sammanhanget. Här är några exempel:

- Aftonbladet avslöjar resultatet av en omröstning där Harrison Ford i "Air Force One" anses vara den bästa presidenten på film någonsin (25 oktober).
- Det är synd om "Frasier". Skådespelaren Kelsey Grammer menar att republikanerna i Hollywood ofta känner sig mobbade av den liberala majoriteten, vilket kan ta sig uttryck i otrevliga meddelanden på sminkvagnar och annat ofog (notis i DN 22 oktober).
- Dagens Nyheter intervjuar författaren Elisabeth Schönberg som studerat presidenters barndomsförhållanden och konstaterat att de ofta förstfödda i familjen - vilket stämmer in på både Obama och McCain.
 - Hela kongressen består i stort sett av endabarn och storasyskon, hävdar Schönberg (22 oktober).
- Hört talas om Cynthia McKinney, Ralph Nader, Bob Barr eller Chuck Baldwin? De ställde alla upp som kandidater för olika småpartier som i det här valet var så marginella att de inte påverkade valutgången nämnvärt. De finns i alla fall med för säkerhets skull när GP sammanfattar läget på valdagen. Nader sägs ju annars ha ställt till det för Al Gore i det thrillerartade valet år 2000, som ni kanske minns.
- "Nya vindar blåser i kampen om Colorados väljare" proklamerar DN i en rubrik den 21 oktober (med trolig blinkning till en TV-serie från 1970-talet) och går på rodeo - gayrodeo! "Brokeback Mountain"-vinkeln får illustrera hur traditionella värderingar förändras i och med inflyttning och demografiska rockader. Det sägs kunna gynna Barack Obama i denna vågmästarstat.
- "Joe the Plumber" eller Joe Rörmokare får en viktig biroll under någon vecka åtminstone – hans proverbiala 15 minuter i rampljuset? Mannen som inte heter Joe utan Samuel Wurzelbacher, inte var legitimerad rörmokare och inte tjänade så mycket som han påstod, men ändå användes som ett slagträ av republikanerna mot demokraternas skattepolitik. "Sanning och konsekvens behöver inte alltid ha så stor betydelse i en valkampanj. Men när John McCain på ett möte hojtade att han ska ta med Joe Rörmokare till Washington kunde man inte dra någon annan slutsats än att McCain är desperat" (Peter Kadhammars analys i sin artikel dagen före valdagen i AB, 3 november. Adjektivet "desperat" används två gånger i anslutning till McCain).

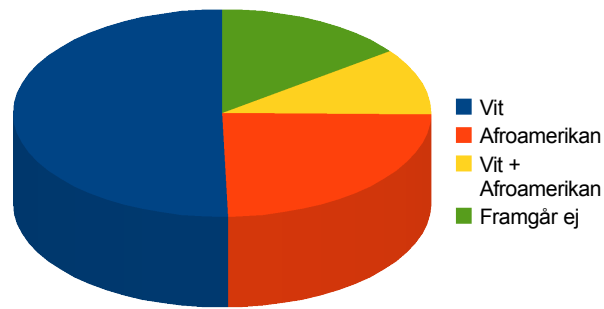
- - Här i Washington handlar det om att visa hur smart man själv är och få dem som sitter intill att framstå som idioter (Madeleine Albright om maktutövningens ädla konst (*DN 081029*)). Före detta utrikesministern har skrivit en bok, en handbok för presidenter och ger i förbifarten beröm åt Obama och kraftiga kängor åt Bush-regeringen.

- "Minnesförlust är vårt favorittillstånd". Författaren Joan Didion skriver en krönika om läget i USA för GP på valdagen 4 november. Presidentkandidaterna nämns men bedöms inte direkt och inte lika hårt som medieetablissemang av skribenten. Sociala orättvisor glöms bort i USA, oavsett vem som styr, resonerar hon. Det är en av de texter som hamnat på kultursidorna och direkt kommenterar valet, men bara indirekt kandidaterna till presidentposten. Med andra ord en av de texter som jag kanske kunde ha lämnat utanför, men valde att ta med i bedömningen ändå.

5. 10 Etnicitetens betydelse

USA är ett invandrarland. Så brukar de beskriva sig själva i alla fall, och här finns människor med bakgrunder från hela övriga världen samlade. Att tänka bort etniciteten när man studerar detta samhälle är att frånsäga sig verklig förståelse för landet som helhet. Med Barack Obama som presidentkandidat kunde man förvänta sig att afroamerikaner skulle få ganska mycket publicitet, och så är det också. Däremot är *hispanics/latinos* (de som härstammar från Latinamerika) inte alls lika framträdande, även om de är en strategiskt påpassad minoritet som kan avgöra val åt ena eller andra hållet. De anses inte av svenska tidningar vara av värde att punktmarkera särskilt, eller ens nämna som en maktfaktor - vilket man kan sätta frågetecken för. I ett DN-reportage från Florida kommer de spansktalande väljarna fram lite tydligare än annars, främst i skildringen av södra statsänden som ett republikanskt fäste med många konservativa exilkubaner. Men det är ett undantag, och inte så lysande heller. Likaså är den stora gruppen amerikaner med asiatiskt ursprung nära nog osynliga i pressklippen jag granskat. Det är också lite anmärkningsvärt. Hur det har sett ut under resten av valrörelsen där vet jag inte, men jag blir nyfiken!

Klasser i samhället framkommer däremot och synliggörs, att alla inte föds med samma förutsättningar i möjligheternas land. Skillnaderna mellan landsbygd, småstad och miljonstäder märks också. Chicagos slumområden, där Obama var *community organizer* en gång i tiden, beskrivs i ett reportage i Aftonbladet, som ett talande exempel.

Så här ser det totala utslaget ut i de tre tidningarna. Alltså nästan exakt hälften av huvudaktörerna i texterna kan definieras som vita. Där ingår visserligen några journalister som jag kategoriserat som huvudaktörer, men det är en mindre andel; 10 tillfällen – motsvarande 8,7 procent av hela artikelskörden. Annars rör det sig till den allra största delen om antingen amerikanska politiker, väljare, valarbetare och myndighetspersoner – ungefär i den rangordningen rent numerärt. I vissa fall är det ganska uppenbart en person i centrum av texten, i andra har flera personer intervjuats och majoritetsregeln gäller då. Nu ska också noteras att jag hade fler alternativ än de här redovisade. Till att börja med trodde jag mig hitta fler grupper, fler skiftningar i kulör om man så vill, men faktum är alltså att inga andra etniska grupper framstod som huvudaktörer i någon text överhuvudtaget. De förekommer, men spelar aldrig första fiolen. Förvånande, men sant.

Finns det skillnader mellan tidningarna? Ja, här utmärker sig Aftonbladet genom en markant högre andel afroamerikaner. Nu undrar någon; hur är det med Barack Obama – han har ju en vit mamma? Och, ja, jag har kategoriserat honom som afroamerikan. Men många väljare och aktivister ur den gruppen kommer också till tals i reportagen från runtom i USA. Inte minst då i Aftonbladet.

Vid vissa tillfällen är det svårt att avgöra vem som syns och hörs mest, exempelvis när direkta systematiska jämförelser görs mellan Obamas och McCains politiska agendor. Därför har jag infört en kompromissvariant där vita och afroamerikaner framhävs lika starkt.

ANTALET ARTIKLAR MED HUVUDAKTÖRER UR OLIKA ETNISKA GRUPPER

	Aftonbladet	Dagens Nyheter	Göteborgs-Posten
Vit	18	21	19
Afroamerikan	14	8	6
Vit + Afroamerikan	3	5	4
Framgår ej	2	9	6
Totalt antal artiklar	37	43	35

5. 11 Huvudaktörer i bild

En bild säger mer än... ja, ni vet. Gör den verkligen det? Jag utgår i alla fall från att bilderna bidrar till helhetsintrycket och därmed är förekomsten av nyckelpersoner även i bild intressant att analysera. Ibland är huvudaktörerna där desamma som i texten, men långtifrån alltid. Sambandet mellan vilka som har övertaget i textmassorna och bildbanken är dock svårt att bortse ifrån. Det demokratiska lägret, och då med deras presidentkandidat i spetsen, syns mest.

VEM/VILKA ÄR HUVUDAKTÖRER I BILD VID FLEST TILLFÄLLEN?

	AB	DN	GP	Totalt
Barack Obama	9	2	4	15 (13 %)
John McCain	4	2	3	9 (7,8 %)
Barack Obama + John McCain	4	4	6	14 (12,2 %)
Sarah Palin	2	3	2	7 (6,1 %)
Michelle Obama	1	0	1	2
Cindy McCain	1	0	0	1
Barack Obama + Michelle Obama	0	2	0	2
annan politiker	3	6	3	12
USA-väljare	4	12	6	22
annan/annat	9	12	10	31
ALLA ARTIKLAR	37	43	35	115

Exempel på vanligt förekommande bildmotiv: kandidaterna talar inför folkmassor - Obama flitigast, men även McCain och Sarah Palin. Väljare i sina hemmiljöer, vare sig det är i hårda storstadskärnor eller på landsbygden. Massmöten och manifestationer, eller kända miljöer och landmärken som Vita huset självt. Och så återkommande montage när Obama och McCain jämförs för sina ståndpunkter, eller artikeln laddar upp för avgörande moment i successionsstriden.

5.12 Sakfrågor

Ekonomi blir den absolut viktigaste frågan under hösten – men där räknar jag inte in kandidaternas kampanjkassor; utan sådant som har med finanskrisen, den amerikanska och globala ekonomin, konsekvenser för medborgare och så vidare.

Utrikespolitiken hamnar också på medaljplats i utbudet, men den framhävs inte lika mycket som avgörande för utgången av valet. Moraliska värderingar – vad innebär moralfrågor? Ja, exempelvis som i DN:s analys av kandidaternas positioner; aborträtt, homoäktenskap och vapenlagar. Frågor som vanligtvis är heta i USA och kan påverka stora väljargrupper i någon riktning.

HUVUDSAKFRÅGA I TEXTERNA, TIDNING FÖR TIDNING

	AB	DN	GP	Totalt
Ekonomi	7 (18,9 %)	13 (30,2 %)	7 (20 %)	27 (23,5 %)
Utrikespolitik	4 (10,8 %)	3 (7 %)	6 (17,1 %)	13 (11,3 %)
Genusfrågor	0	1 (2,3 %)	0	1 (0,9 %)
Energi & Miljö	0	3 (7 %)	0	3 (2,6 %)
Moralfrågor	0	3 (7 %)	1 (2,9 %)	4 (3,5 %)
Korruption & Fusk	0	3 (7 %)	2 (5,7 %)	5 (4,3 %)
Rasrelationer & Sociala orättvisor	4 (10,8 %)	2 (4,7 %)	2 (5,7 %)	8 (7 %)
Annan sakfråga	7 (18,9 %)	8 (18,6 %)	3 (8,6 %)	18 (15,7 %)
Odefinierad sakfråga	15 (40,5 %)	7 (16,3 %)	14 (40 %)	36 (31,3 %)
ALLA ARTIKLAR	37	43	35	115

Ekonomi blev inte oväntat det viktigaste ämnet för politikerna att använda som slagträ i debatten, och det som oftast vädrades av väljare som tillfrågades om sina prioriterade frågor inför valdagen. Några enstaka artiklar är även ekonomiska analyser gjorda av tidningarnas skribenter, artiklar som haft uttalad koppling till valkampen och därför tagits med här. Framförallt är det DN som står för dessa.

Utrikespolitik inkluderar kampen mot terrorismen, likaväl som USA:s förhållande till omvärlden och behov av att förbättra detta efter valet. Det kan handla om sådant som politikerna tar upp i sina kampanjer, eller reportage från myndigheter, som när Aftonbladet hälsar på i högkvarteret för USA:s terrorbekämpning och intervjuar en effektiv och diplomatiskt lagd afroamerikanska, samordnaren Gina Abercrombie-Winstanley. Det kommer också upp när McCains mest aggressiva anhängare utmålar Obama som en verklig fara för framtiden. Eller när Göran Rosenberg för DN:s räkning besöker amerikanska militärens gigantiska övningskulisser ute i ett ödsligt ökenområde (19 oktober).

Moralfrågor är en större sak i USA än här, med laddade konflikter kring aborter, homosexuellas rätt till äktenskap, rätten att bära vapen och så vidare. Detta kommer inte fram så starkt i de svenska tidningarna som det gör i amerikanska medier, vill jag hävda ganska rakt av. För George W. Bush var religions- och moralkortet något som aktivt spelades ut mot demokraten John Kerry 2004. Även om den dimensionen ibland syns lite nyfikat av svenska medier utifrån en mer självklart sekulär vinkel så är gör man ingen stor poäng av detta under de här veckorna. Kanske för att ekonomin blivit en så avgörande punkt att andra, vanligen mer framskjutna, frågor i den amerikanska debatten hamnat i skymundan. Religionstillhörighet som enskild faktor berörs ytterst sparsamt i undersökningsmaterialet som helhet, vilket kan läsas på flera sätt och jag vill inte dra några lättvindiga slutsatser av det. Det kan hända att tidningarna tyckt sig täcka in det spåret tillräckligt i ett tidigare skede, eller att de finner det mindre intressant, möjligen till och med obekvämt att fördjupa sig i. I stort lyser det med sin frånvaro, helt enkelt.

Ett exempel på underförstådda vinklar finns i intervjun med New York-arinnan Amy Richards som tidigare gjort abort och förklarar komplikationerna med ett sådant beslut. Ingen av presidentkandidaterna kommenteras direkt, men hållningen i texten ligger ganska uppenbart närmare den demokratiska positionen än den republikanska (*DN 17 oktober: "De som pratar om barnamord gör det så väldigt enkelt för sig"*).

Segregation och fattigdom, framförallt förhållandena för afroamerikaner i utsatta områden, är en fråga som tycks engagera Aftonbladet en aning mer än DN och GP, men ingen av tidningarna underlåter att ta upp ämnet och möta väljare från det som ibland kallas samhällets bakgård. Relationerna mellan olika folkgrupper och de inneboende sociala ojämlikheterna i det amerikanska samhället är ofrånkomligt sammantvinnade och därför har jag kombinerat dem till ett alternativ bland sakfrågorna.

DN utmärker sig här genom att få av deras texter har otydliga sakfrågor i centrum. Det skulle kunna betyda att de skriver något i mindre i termer av politiken som strategi och en tävling, alltså det som amerikaner kallar "horse race coverage". De skulle alltså kunna karakteriseras som mer seriösa, eller i linje med idealen som oftast framhävs i medieforskning och i den offentliga debatten. Det här är kanske vad många säger sig vilja se mer av, men följdfrågan är ju om det är det mest framgångsrika receptet. Och vilken publik man attraherar beroende på vägvalet.

Jag har inte kodat det strategiska politiska spelet , vinnar/förlorar-perspektivet som en sakfråga, eftersom jag inte såg det som just en sakfråga i paritet med de övriga i den här kategorin; det vill säga det som politiker säger sig vilja åstadkomma när de väl har makten, eller vilka samhälleliga aspekter som engagerar väljarna mest när de kommer till tals. Avsaknaden av definierad sakfråga tyder i min bok ofta på att artikeln har ett annat ärende; som att lyfta fram Obamas talanger som talare (*bevisföremål A: "Ja, vi kan! Ja, vi kan!" i Aftonbladet 28 oktober*). Det kan också handla om hur mycket resurser som läggs på TV-reklam, som i "TV-tid dyr väg till Vita huset" (*DN 29 oktober*).

I den svenska medievals-rörelsen 2006 var sysselsättningen den vanligaste sakfrågan, följd av skatter, familje- och barnomsorgen och sedan ganska jämna siffror för flera områden som vård/äldreomsorg, miljö, utbildning med mera (*Asp 2006 s. 30-31*). Så detaljerat har det inte varit lönt att koda olika alternativ i min undersökning om man skulle få några betydande kategorier värda att analysera. Men man kan infoga att om Sverige haft ett riksdagsval hösten 2008 torde tveklöst finanskrisens inverkan ha haft sin inverkan på den politiska diskursen även här.

6. Slutdiskussion

- Women love him, men want to have a beer with him. It's just not clear that it would occur to anybody to vote for him. We've got to convince people that he's substantial.

Diskussion i en fiktiv stabsledning kring den lika fiktive presidentkandidaten Matthew Santos i tidigare nämnda, nu nedlagda TV-serien "Vita huset", som levde i ett symbiosförhållande med verkligheten, typ 'life imitates art imitates life'. Santos påstås ibland ha varit åtminstone delvis modellerad efter Barack Obama, då nytt stjärnskott i senaten. Sedan kom 2008 års verkliga valrörelse att påminna en del om sista säsongen av "Vita huset" (inspelad 2006): en ung demokrat från en minoritetsgrupp mot en äldre och ovanligt sekulär republikan, i sin tur respekterad av många men med problem att få med sig de konservativa kärnväljarna. Dessutom utser vinnaren en av sina hårdaste konkurrenter till utrikesminister efter valsegern, både i serien och i verkligheten. Och serien var alltså först ut i det avseendet. Där framkommer ofta behovet att formulera sig kort och snärtigt för att undvika alla missförstånd. Man lever i en värld av 'sound bites' där komplicerade sammanhang måste komprimeras så mycket det bara är möjligt, utanför de väggar där politiker och tjänstemän själva dunkar huvudena blodiga mot varandra kring detaljarbetet i propositioner och reservationer.

Amerikanske medieforskaren Neil Postman väckte på 1980-talet en del uppmärksamhet med boken *Underhållning till döds* där han drev tesen att ett TV-dominerat samhälle förlorat förmågan till verklig kunskapsinhämtning. Han jämförde med utvecklingen av den tidiga nordamerikanska demokratin, där politiska debatter på 1800-talet ofta pågick i flera timmar, som när Abraham Lincoln debatterade med Stephen Douglas. Lyssnarna var intresserade, insatta och tålmodiga eftersom det skrivna språket var deras huvudsakliga metod för masskommunikation. Det tryckta ordet påverkade inte bara människans sätt att kommunicera, utan även formerna för att tänka och argumentera rationellt överhuvudtaget, resonerar Postman. Kulturen var litterär under en lång tid i det framväxande amerikanska samhällsbygget. Det är först de senaste decennierna i samband med TV-kulturen som det har förändrats, menar han. Och inte till det bättre. Med TV:n förvandlas även alla undervisande ambitioner ohjälpligt till underhållning enligt hans uppfattning (*Postman 1985 s. 11-23, 51-55*).

Rätt eller inte? Man kan diskutera i oändlighet om det tryckta ordets eventuella överlägsenhet och ifall TV:n är ett reellt hot mot demokratin. Nu har jag just undersökt tryckta medier, som ju fortfarande har en relativt stark ställning i Sverige. Hur länge till återstår att se. Och det är inte

självkärligt att den mest rättvisa eller balanserade rapporteringen tar plats i tryckt form. Hos oss har vi kanske fortfarande högre förväntningar på att *public service*-drivna etermedier ska hålla sig mer objektiva än privatägda skriftställare. Kanske.

I mitt material konstaterar jag att reportagen ofta har en analyserande ton och en subjektiv karaktär. Vissa texter är uttryckligen krönikor eller analyser, men det finns värderingar som lyser igenom även i reportagen – framför allt - och i det jag kallar nyhetsartiklar. Gränsen mellan de genrerna är inte heller alltid glasklar. Frågan är om den personliga värderingen verkligen är en ny trend hos utrikeskorrespondenter eller om den inte går tillbaka till en tradition av självständigt opererande individer som ibland uppnått något av pionjärstatus och satt ribban, dels i Sverige men ännu mer i den anglosaxiska sfären.

Om medielogiken i stort sägs ofta att journalistiken bygger på dramaturgi och behovet av en berättelse med dramatiska inslag. "In order to arouse attention and interest, the media tend to describe politics as a contest or game, reduce complexity and focus on events and people rather than principle and rationales/trains of thoughts" (*Petersson 2006 s. 72*). Och personcentreringen har som redan konstaterats ökat i svenska valkampanjer, med mer ljus kastat på partiledarna.

Dagens journalistideal finns i flera skepnader, vill jag hävda. Att döma av resultaten för de här tryckta artiklarna, representerar de inte i första hand ett skjutjärnsideal à la K G Bergström, Janne Josefsson eller utländska förebilder som fungerar bra i etermedier med sitt fokus på direktsända drabbningar och verbala dueller. Nej, de här reportagedominerade artikelserierna skvallrar snarare om en kombination av spårhunds- och missionärsmentalitet. Reportern är på jakt efter en större story, att beskriva ett sammanhang med orsaksförlopp och historiska dimensioner, medvetna om att man kan befinna sig mitt i ett epokgörande skeende, en brytningstid på fullt allvar. Det har naturligtvis till stor del med Barack Obama som person att göra - det är väldigt svårt att komma till någon annan konklusion.

Förebilderna på murvelfronten heter då snarare Ryszard Kapuscinski (känd bland annat för sina iakttagelser från "fotbollskriget" mellan Honduras och El Salvador 1969), Seymour Hersh (framgångsrikt snokande från Vietnamkriget till Irak-invasionen) eller Watergate-avslöjaren Bob Woodward. Berättare som arbetar under en längre tid med att gräva fram en sanning och ständigt letar nya miljöer och utmaningar. Vi talar om förebilder som mellan varven närmar sig rent litterära ambitionsnivåer, och gärna ger ut sina reportage i bokform. Riktigt den tiden eller de resurserna har inte de här svenska skribenterna just nu, men de har säkert pretentioner åt det hållet. Vi talar också om politiska 'junkies', inte minst då GP:s ankare Britt-Marie Mattsson som i princip själv sköter sin tidnings bevakning på området.

Den subjektiva stilen - är den smart och tidsenlig? Att *inte* i första hand lägga krutet på tillspetsad nyhetsproduktion utan lämna över det till de snabbare medierna medan man själv satsar på ett mervärde i form av analys, berättande och sammanhang? Det vi inte nog svaret på ännu, och svaret är delvis en smaksak men samtidigt berör den tidningarna som affärsidé. Talar vi om en obalans i rapporteringen? Det sistnämnda kan man nog däremot svara ja på. Men är det en så kallad oskäligen obalans? Strävar man ens efter en total jämvikt? Nej, inte alltid. Och kan vi ställa de kraven på privatägda massmedier i en demokrati? Det beror väl i sin tur på vilken demokratimodell vi föredrar. Men vad är utgångspunkten här - och beskriver man politiken mer som ett strategiskt spel än utifrån viktiga sakfrågor? Mitt intryck är ändå att sakfrågorna tillåts komma fram ganska tydligt, även om särskilt kvällstidningen Aftonbladet ofta anlägger en emotionell emfas och metaforer av idrottslig karaktär, där tävlingsmomentet i politiken är tydligt profilerat.

Jag tror mig alltså ha sett en skillnad mellan tidningarna, där Dagens Nyheter är mest inriktade på sakfrågor medan Aftonbladet främst vill fånga andan, *zeitgeist-en* och arbetar mer på ett känslomässigt plan. Göteborgs-Posten landar någonstans däremellan. Skillnaden är inte chockerande stor, men den finns där. Och det speglar kanske det klassiska förhållandet mellan morgon- och kvällspress.

Journalisterna i den här undersökningen väljer generellt mer man man vill bevaka och lägger upp en strategi - i samråd med redaktionen får man anta. Urvalet avspeglar inte främst vilken kandidat som gör mest utspel utan hur mycket intryck de redan gjort och hur tendenserna ser ut inför valet.

Det ger kontinuitet och en linje, men poängen är troligen inte, och kan inte heller vara, att nå fram till en absolut vattenpassreglerad bevakning. De journalistiska bedömningarna går ut på att använda sin erfarenhet för att förutse utvecklingen och göra nedslagen i verkligheten därefter. Vad kunde ha kommit fram om en längre period bevakats i detta utdragna val? Mer om Hillary Clinton, garanterat, och en aning mer om andra republikanska kandidater men inte lika mycket – anar jag. Hur hade Barack Obama framstått i en typisk artikel från, säg, tiden kring första primärvalen i demokraternas kretsar vårvintern 2008, eller när han just hämtat sig från dusten med Clinton och laddade om mot en då mer utvilad John McCain framåt vårkanten?

Men hur lång är egentligen en valrörelse i USA, och i Sverige som jämförelse; blir de i praktiken längre och längre? Betyder det att benägenheten att glida på sanningen och leverera ren propaganda från politikernas sida ökar med detta? Då kommer journalistrollen rimligtvis att bli ännu viktigare. Om den består i sin nuvarande form. Fler amatörkorrespondenter kan bli standard,

om det inte redan är det. Åtminstone finns det fler tyckare i fler forum; men själva granskningen, det professionella sökandet efter fakta och olika vinklar, det riskerar att gå förlorat. Åtminstone verkar många som själva arbetar med detta oroliga över den utslätning och banalisering av yrkesrollen som Thomas E. Patterson profeterar om (se teoriavsnittet).

Och hur står sig journalistiken i förhållande till olika idéer om demokrati? Är det en risk för demokratin att så få reportrar har så stort svängrum, eller är ägarkoncentrationen i mediebranschen det större övergripande problemet? Det förhållande som påpekades av Sotrovic och McLeod i USA, det skiljer sig i princip inte så mycket från utvecklingen på vår sida Atlanten, och i vårt land. De mindre oberoende medieföretagen blir färre och färre.

Om det inte finns helt ”rena” exempel på demokratimodeller så finns det väl heller ingen ”ren” journalistroll att passa in i dem. Självt skulle jag realistiskt placera in Sverige på skalan som en i huvudsak *competitive democracy*, men genom folkrörelsekulturen ändå en utbredd medvetenhet om det personliga ansvaret för att hålla demokratin levande (även om det allmänna engagemanget och tilltron till de folkvalda går upp och ner i perioder). Alltså har vi element av deltagardemokrati. Våra massmedier beskylls gärna för publikförakt och kanske inte lever upp till de krav vi skulle ställa om samhället i stort var en väl fungerande heltäckande deltagardemokrati. Men standarden överträffar ändå den extrema *Burglar Alarm*-varianten som, om jag förstår det rätt, ibland kopplas ihop med ett väldigt passivt demokratiskt system ur medborgarperspektiv. En av mina personliga reflektioner kring materialet jag granskat är ändå att läsarnas intelligens inte direkt underskattas, även om jag saknar en del av den fördjupning och bredd jag hittat på annat håll kring presidentvalet.

Den politiska vinklingen skiljer sig inte i någon större omfattning mellan de tre granskade tidningarna. Alla skildrar Barack Obama som en man i medvind och John McCain motsvarande i motvind. Sarah Palin är problematisk och definitivt ingen samlande kraft. George W. Bush är hopplöst utanför hetluften, en förbränd kraft på den internationella scenen och närmast radioaktivt material för sina republikanska partikamrater.

Jag framhåller också alltså att det finns ett tydligt vinnare/förlorare-perspektiv i stora delar av den granskade valbevakningen. Men finns det en risk att förförståelsen står ivägen? Nu har vi facit – Obama vann. Påverkar det hur artiklarna tolkas i efterhand, vad man läser in mellan raderna? Kanske en aning, men inte så mycket att det skulle ändra mina slutsatser om han hade förlorat; det är jag ganska övertygad om.

Gemensamt är den lite för svartvita bilden av etnicitet, där jag som sagt ifrågasätter varför man glömmer bort flera grupper som kan betyda seger eller förlust i ett amerikanskt val. I nord- och sydamerikanska medier har tidigare betonats hur de latinamerikanska väljarna i USA i många fall lockades av Bush till republikanerna under valet 2004, men vanns tillbaka till demokraterna (som majoriteten av dem brukar rösta på) av Obama. Detta trots att det traditionellt finns inneboende spänningar mellan afroamerikaner och latinos; två minoritetsgrupper som utgör en ungefär lika stor kaka av befolkningen i USA (mellan 10-12 procent var, om jag gör en grov uppskattning byggd på information som inte är helt färsk).

Medan valkampanjen pågick följde jag själv oftare utländska medier, både tryckta och 'eteriska', och spontant ligger de svenska storheterna på efterkälken på många fronter, vilket säkert till stor del är en fråga om resurser. Men är det hela förklaringen? Att en tidskrift som Time kan erbjuda mer fördjupningar, insyn bakom kulisserna och skarpt formulerade åsikter är bara naturligt och deras skyldighet som ett ledande amerikanskt nyhetsorgan på veckobasis. Den bästa kombinationen av grundlighet och läsvänlighet vid jämförelsen mellan kandidaternas ståndpunkter i de viktigaste valfrågorna hittade jag i *The Economist*, som förmodligen ser sig själva som världsledande på den kombinationen. Det internationella utbudet på nätet gav också fler chanser att se olika vinklar från öppet subjektiva källor både till höger och vänster. Och var man på humör för en mer satirisk vinkel i lättillgängligt format fanns ju alltid "The Daily Show" med Jon Stewart att tillgå.

I stort sett kan man nog ändå slå fast att svenska medier gör ett bättre jobb av att informera oss om USA än vad amerikanska medier torde känna till om en liten randstat som vår. Där kan konservativa TV-tyckare använda Sverige som ett varnande exempel på den socialistiska stat som kan vänta bakom hörnet om den nyvalde demokratiska presidenten får fortsätta med sin agenda och form av krishantering. Detta föranledde just "The Daily Show" att skicka sin reporter – om det är rätt ord – Wyatt Cenac till Stockholm alldeles nyligen för att beskriva den väntade misären. Resultatet, om man vänder på de ironiska formuleringarna, blev att Sverige framstod i en oförskämt idyllisk dager med fri utbildning, fri massage på jobbet, miljömedvetna popstjärnor, en uppsjö unga blondiner och en munter Leif Pagrotsky som påminde om att Sverige lånar ut pengar till USA. Det såg ut som en drift med både hemlandets mediekultur, med exotiska schabloner om Skandinavien och kanske även med det verkliga Norden. Helt säker kan man aldrig vara.

"I couldn't stay in a country that turns women into statuesque pleasure creatures and men into bearded gnomes" blev Cenacs dubbeltydiga slutkläm (*The Daily Show 23 april 2009*).

Och frågan är i det globala perspektivet; är vi i grunden en i de flesta andra ögon charmigt exotisk tomtrepublik med en alltför ”lagom” medial *mainstream*? Finns det en alltför smal rännil av åsikter som slår igenom i de mest spridda forum vi har, en konformism beroende på att vi är ett litet land med tradition av konsensus till ravinens rand – kort sagt, en farlig likriktning? Det kan argumenteras att mer spännvidd behövs för demokratin. Samtidigt står tendenserna i artiklarna om USA-valet åsikts- och värderingsmässigt i samklang med de flesta opinionsmätningar som gjordes även internationellt i höstas. Enligt alla tillgängliga data jag mötte då och hur de än tolkas, ansåg den mätbara majoriteten av Sveriges och övriga världens befolkning att Barack Hussein Obama var en starkare, mer spännande och kort sagt bättre kandidat än John McCain. En undersökning av BBC visade till exempel att de tillfrågade i samtliga 22 länder som ingick i enkäten hade en majoritet för Obama (enligt tidningen *The Economist* som själva lät sina läsare rösta på nätet, med förkrossande segermarginal för Obama även där). Varför? ”Unlike, George Bush, he soothingly espouses international co-operation. His nuanced manner reassures Europeans. His surname is African, his middle name is Arabic, he has Muslim forebears, he grew up partly in Asia and his skin colour is close to the global average” (*Economist 081004*). Något för alla, liksom. Tidningen förordade själv samma kandidat strax före valdagen, grundat framförallt på sakfrågorna, kan tilläggas.

Så vad är objektivitet och vad kan kallas obalans eller i värsta fall ren opartiskhet? Är den journalistiska skyldigheten att vara ärlig mot sina egna instinkter och grundläggande värderingar, eller följa en osynlig norm som någon ritat upp – och vem ritar den i så fall? Mina egna frågeställningar kring materialet har säkert färgats av egna erfarenheter som reporter, främst på lokalredaktioner tillhörande svensk landsortspress. Något man lär sig oavsett geografin är att förment balanserad och rättvisande journalistik inte är någon exakt vetenskap.

En annan mer komplex och provocerande frågeställning, som inte kan besvaras inom ramen för den här uppsatsen, men som säkert många journalister själva ställer sig ute på fältet är; ligger det något i poetiska formuleringar som att själva berättelsen ibland är sannare än sanningen – att fiktion ibland kan vara trovärdigare än faktaförmedling? Det är inte ovanligt att journalister byter bana och blir författare i stället, för att kunna hantera den dokumenterade verkligheten friare och skapa sina egna sammanhang för att ställa viktiga frågor om samhället. Och det är inte svårt att läsa in litterära drag i flera av de artiklar jag gått igenom; inte i betydelsen att de medvetet förvränger fakta eller bevisligen förenklar svåra frågor på ett otillbörligt sätt. Men språket bär ofta spår av fiktionspåverkan och förmodligen en inneboende önskan att i själva verket skriva en hel roman om den historiska valrörelse de fick betrakta på nära håll. Å andra sidan; det kan vara jag som läser mellan raderna, helt subjektivt...

7. Källförteckning

Böcker, avhandlingar, rapporter

Asp, Kent: "Rättvisa nyhetsmedier - partiskheten under 2006 års valrörelse" (arbetsrapport, Göteborgs universitet 2006)

Asp, Kent: "Fairness, Informativeness and Scrutiny - The Role of News Media in Democracy" (Nordicom Review 2007)

Esaiasson, Peter/Mikael Gilljam/Henrik Oscarsson/Lena Wängnerud: *Metodpraktikan - konsten att studera samhälle, individ och marknad* (Norstedt juridik 2005)

Kapuscinski, Ryszard: *Fotbollskriget* (BonnierPocket 1998)

López Vigil, José Ignacio: *Ciudadana Radio - el poder del periodismo de intermediación* (Universidad Católica Andrés Bello, 2004)

Marklund, Liza: *Nobels testamente* (Piratförlaget 2006)

Perkins, John: *Confessions of an Economic Hit Man* (Plume/Penguin Group, USA 2004, 2006)

Petersson, Olof/Ingrid Carlberg: *Makten över tanken* (Carlsson bokförlag, Stockholm 1990)

Petersson, Olof/Monika Djerf-Pierre/Sören Holmberg/Jesper Strömbäck/Lennart Weibull: *Report from the Democratic Audit of Sweden 2006 - Media and Elections in Sweden* (SNS Förlag 2006)

Postman, Neil: *Underhållning till döds* (Prisma, Stockholm 1985)

Strömbäck, Jesper: "In Search of a Standard: four models of democracy and their normative implications for journalism" (Journalism Studies, Volume 6, Routledge 2005)

Strömbäck, Jesper/Lynda Lee Kaid (editors): *The Handbook of Election News Coverage Around the World* (Routledge, New York 2008)

Wallin, Ulf: *Utlandsbilden i landsortspressen - Före, under och efter kampen mellan TT och FLT* (JMG, Göteborgs Universitet 2003)

Webster's Third New International Dictionary - Unabridged (Könemann/Merriam-Webster, USA 1961, 1993)

Tidningsartiklar

Flera icke namngivna skribenter: "The battle of hope and experience" (The Economist, 081004)

Patterson, Thomas E: "Teve och nät förlorare när tidningen tynar bort" (Dagens Nyheter 090524)

(samt givetvis de 115 kvantitativt analyserade artiklarna från Dagens Nyheter, Aftonbladet och Göteborgs-Posten)

Internetrelaterat

Wyatt Cenac on the Horrors of Socialism in Sweden - Comedy Central Insider Blog

(<http://ccinsider.comedycentral.com/2009/04/23/wyatt-cenac-on-the-horrors-of-socialism-in-sweden/>)

DVD

Vita huset (The West Wing) – säsong 7: avsnitt "The Ticket", "The Mommy Problem" och "Undecideds" (Warner Brothers 2006)

Foto, framsida

Johan Lindahl (april 2005)

KODBOK UPPSATTS

VERSION 2

VARIABLER	LABEL	VALUE
V1	Artikel-ID	
V2	Rubrik	
V3	Tidning	1=AB 2=DN 3=GP
V4	Artikelstorlek(total)	1=notis 2=liten artikel (mindre än halvsida) 3=halvsida 4=större än halvsida 5=uppslag eller mer
V5	Artikelförfattare	1=Peter Kadhammar (AB) 2=Per Bjurman (AB) 3=Erik Ohlsson (DN) 4=Lennart Pehrsson (DN) 5=Göran Rosenberg (DN) 6=Britt-Marie Mattsson (GP) 7=annan
V6	Förstasidesnyhet	1=dominerar förstasidan 2=större puff med bild 3=liten puff (oftast 1-spalt) 4=nej
V7	Artikelgenre	1=nyhetsartikel 2=reportage 3=analys 4=krönika/kolumn 5=fakta 6=recension 99=annan
V8	Bihang	1=faktaruta 2=grafik 3=faktaruta+grafik 4=annat 5=inget
V9	Kön artikelförf.	1=man 2=kvinna

V10	Huvudaktör text	1=Barack Obama 2=John McCain 3=B. Obama/J McCain (jämnt) 4=Sarah Palin 5=George W. Bush 6=Colin Powell 7=demokraterna 8=republikanerna 9=USA-väljare 10=Michelle Obama 11=Cindy McCain 12=övrig myndighetsperson 13=övrig politiker 14=annan 15=Hillary Clinton 99=journalistens röst
V11	Kön huvudaktör	1=man 2=kvinna 3=jämnt fördelat 4=ej applicerbart
V12	Etnicitet h-aktör	1=vit 2=afroamerikan 3=vit + afroamerikan 4=annan 5=vet ej
V13	Framställn h-akt	1=trolig vinnare 2=trolig förlorare 3=intelligent 4=mindre intelligent 5=arg, aggressiv 6=glad/positiv 7=behärskad 8=kritiserad 9=ej definierad 10=annat 11=populär 12=inflytelserik
V14	Omtalad aktör	1=Barack Obama 2=John McCain 3=Sarah Palin 4=George W. Bush 5=republikaner 6=demokrater 7=annan 8=B Obama + J McCain 10=ingen uttalad

V15	Värdering OA	1=positiv 2=negativ 3=ej definierat 4=varierad 5=ej applicerbar
V16	Huvudsakfråga	1=ekonomi 2=utrikespolitik 3=genusfrågor 4=hälsovård 5=energi, miljö 6=moralfrågor 7=korruption/fusk 8=rasrelationer/sociala orättvisor 9=annat 10=odefinierad sakfråga
V17	Huvudaktör bild	1=Barack Obama 2=John McCain 3=Sarah Palin 4=USA-väljare 5=annan politiker 6=Michelle Obama 7=Cindy McCain 8=B Obama + J McCain 9=annan 10=ej applicerbar 11=B Obama + M Obama
V18	Kön h-aktör bild	1=man 2=kvinna 3=ej definierat/jämnt fördelat 5=ej applicerbar
V19	Fokus bihang	1=opinionsläge 2=aktuella fakta 3=historik 4=kombination ovanst. kategorier 5=annat 6=ej applicerbart
V20	Datum	

